

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημιουργική Λογιστική Και Τα Μεγάλα Εταιρικά Σκάνδαλα - Λογιστική Προσέγγιση

Του Φοιτητή :

ΤΡΑΧΑΝΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Επιβλέπων καθηγητής:

ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
Περίληψη	3
Εισαγωγή	5
Κεφάλαιο 1 Οι Γενικά Παραδεκτές Λογιστικές Αρχές	13
1.1 Εισαγωγή	13
1.2 Η Αρχή της Συνέχειας (Going Concern)	14
1.3 Η Αρχή της Αυτοτέλειας των Χρήσεων	15
1.4 Η Αρχή της Συντηρητικότητας	15
1.5 Η Αρχή του Ιστορικού Κόστους	15
1.6 Η Αρχή της Περιοδικότητας	16
1.7 Η Αρχή Συσχετισμού Εσόδων – Εξόδων	16
1.8 Η Αρχή της Πραγματοποίησης των Εσόδων	17
1.9 Η Αρχή της Αντικειμενικότητας	17
1.10 Η Αρχή της Συνέπειας	18
1.11 Η Αρχή της Πλήρους ή Επαρκούς Αποκαλύψεως	19
1.12 Η Αρχή της Ουσίας και της Πραγματικότητας της Συναλλαγής	19
1.13 η Αρχή της Σταθερότητας της Χρηματικής Μονάδας	20
Κεφάλαιο 2 Οι Λογιστικές Απάτες και Διάφορα Λογιστικά Τεχνάσματα	21
2.1 Η Έννοια της Λογιστικής Απάτης	21
2.2 Οι Κατηγορίες της Λογιστικής Απάτης	23
2.3 Τα Λογιστικά Πρότυπα και ο Συσχετισμός τους με τις Απάτες	26

2.4 Τα Λογιστικά Τεχνάσματα	32
Κεφάλαιο 3 Τα Κίνητρα για τη Λογιστική Απάτη	36
3.1 Κίνητρα για την Αύξηση των Κερδών	36
3.2 Κίνητρα για την Μείωση των Κερδών	39
3.3 Τεχνικές Αλλοίωσης των Οικονομικών Καταστάσεων	40
Κεφάλαιο 4 Τα Εταιρικά Σκάνδαλα	47
4.1 Τα Εταιρικά Σκάνδαλα	47
4.2 Τα Διεθνή Εταιρικά Σκάνδαλα	48
4.3 Τα Ελληνικά Εταιρικά Σκάνδαλα	62
Συμπεράσματα	71
Βιβλιογραφία	75

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία έτη, οι περιπτώσεις της λογιστικής απάτης, μέσω της χειραγώγησης των κερδών κάνουν ολοένα και μεγαλύτερη την εμφάνισή τους τόσο παγκοσμίως όσο και στην Ελλάδα. Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, το οποίο αποτελεί μείζον ζήτημα στην χρηματαγορές, διότι εμπλέκονται όχι μόνο οι διοικήσεις των επιχειρήσεων, αλλά οι ελεγκτές αυτής και σε ορισμένες περιπτώσεις και χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί.

Η εργασία αυτή είναι χωρισμένη σε δύο μέρη. Το πρώτο αποτελεί το θεωρητικό μέρος το οποίο περιλαμβάνει τα τρία πρώτα κεφάλαια, αναλύοντας τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές στο πρώτο κεφάλαιο, την έννοια της λογιστικής απάτης και τις κατηγορίες αυτής καθώς και τα λογιστικά τεχνάσματα στο δεύτερο κεφάλαιο, ενώ στο τρίτο γίνεται αναφορά στα κίνητρα για την λογιστική απάτη και τις τεχνικές αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων.

Το δεύτερο μέρος αποτελεί τις μελέτες περιπτώσεων για διάφορα εταιρικά σκάνδαλα. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται τα πιο γνωστά εταιρικά σκάνδαλα διεθνώς, αλλά τα ελληνικά εταιρικά σκάνδαλα. Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα.

Λέξεις Κλειδιά: Λογιστική Απάτη, Εταιρικά Σκάνδαλα, Παραποίηση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, Διαχείριση Κερδών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία της Λογιστικής με το οποίο παρέχονται οι πληροφορίες και πραγματοποιείται η επικοινωνία μεταξύ των επιχειρήσεων και των επενδυτών ή χρηστών είναι οι Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις. Οι καταστάσεις αυτές παρέχουν πληροφορίες οι οποίες έχουν σημαντικό και καθοριστικό ρόλο στον κόσμο των επιχειρήσεων και στην κοινωνία γενικότερα, μιας και με την καλή και σωστή πληροφόρηση λαμβάνονται και οι ορθές αποφάσεις.

Στη διαδικασία της λήψης μιας απόφασης, το κύριο συστατικό είναι η πληροφόρηση που έχει ο χρήσης ή το άτομο που θα λάβει την απόφαση. Με τον όρο διαδικασία λήψης απόφασης ορίζεται κατά το Rezaee (1), ότι είναι η συστηματική διεργασία η οποία έχει την ακόλουθη σειρά για να φτάσει κανείς στο επιθυμητό αποτέλεσμα: προσδιορισμός του προβλήματος, διατύπωση εναλλακτικών σχεδίων επίλυσης, ανάλυση επιπτώσεων, επιλογή και εφαρμογή της λύσης και τελικά αξιολόγηση και επαναπληροφόρηση.

Η πληροφόρηση περιέχεται σε δύο κύριες ομάδες ενδιαφερομένων των εσωτερικών και των εξωτερικών χρηστών. Οι εξωτερικοί χρήστες, είναι εκείνοι οι οποίοι έχουν νόμιμο συμφέρον και βρίσκονται εκτός της επιχείρησης, όπως για παράδειγμα οι τράπεζες, οι πιστωτές, οι νέοι μέτοχοι και το κράτος). Η πληροφόρηση που αυτοί έχουν βασίζεται σε δημοσιευμένα στοιχεία από τις καταστάσεις. Στον αντίποδα είναι οι εσωτερικοί χρήστες, δηλαδή τα άτομα τα οποία βρίσκονται εκτός του κόλπου της επιχείρησης (για παράδειγμα οι μέτοχοι και η διοίκηση). Η κατηγορία αυτή έχει μεγαλύτερο όγκο πληροφοριών μιας και είναι σε θέση να γνωρίζει εσωτερικές πληροφορίες. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η διασφάλιση της ποιότητας των δημοσιευμένων στοιχείων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι υψηλής σημασίας.

Το πόσο σημαντικό είναι η ποιότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων να είναι υψηλή φαίνεται και από το γεγονός ότι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα ασχολούνται ειδικά με το αντικείμενο και το παρουσιάζουν πρώτο με το ΔΛΠ 1 «Παρουσίαση των Οικονομικών Καταστάσεων». Στο ΔΛΠ 1, αναφέρεται ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις πρέπει να βασίζονται στα εξής κάτωθι ποιοτικά χαρακτηριστικά:

1. Να είναι κατανοητές,
2. Να έχουν συνάφεια,
3. Να είναι αξιόπιστες,
4. Να παρέχουν σημαντικές πληροφορίες,
5. Να μπορούν να συγκριθούν.

για να μπορούν οι καταστάσεις να θεωρούνται χρήσιμες στους κύκλους των χρηστών που χρειάζεται να λάβουν οικονομικές αποφάσεις.

Στην Ελλάδα, οι εταιρίες είναι υποχρεωμένες από τον νόμο να συντάσσουν σύμφωνα με το υπόδειγμα του ΕΓΛΣ του ν.2190/20 στο τέλος κάθε χρήσης τις οικονομικές τους καταστάσεις και να τις καταχωρούν σε ειδικό βιβλίο (το οποίο καλείται και βιβλίο απογραφών και ισολογισμού). Επίσης, είναι υποχρεωμένες στα πλαίσια της διαφάνειας να τις δημοσιεύουν σε ηλεκτρονικό και έντυπο μέσο.

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις τις οποίες οι εταιρίες είναι υποχρεωμένες να συντάσσουν και να δημοσιεύουν είναι οι εξής:

- Η κατάσταση ισολογισμού τέλους χρήσης,
- Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης,
- Ο πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων,
- Η κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμετάλλευσης,
- Το προσάρτημα.

Τα τελευταία χρόνια, όπου και στην Ελλάδα υιοθετήθηκαν οι αρχές και πρακτικές των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, καθιερώθηκαν νέα δεδομένα για το ποιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις θα δημοσιεύονται. Έτσι με τον

ν.3229/04, όλες οι εταιρίες των οποίων οι μετοχές αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών είναι υποχρεωμένες να υιοθετούν τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (πρώην ΔΛΠ) με το οποίο καθορίζονται οι καταστάσεις τις οποίες είναι υποχρεωμένες οι εταιρίες να δημοσιεύουν.

Σύμφωνα με το ΔΠΧΠ υπ. αριθμό 1 «Παρουσίαση Οικονομικών Καταστάσεων» οι καταστάσεις οι οποίες πρέπει να δημοσιεύονται από τις εταιρίες είναι οι παρακάτω:

- Κατάσταση του ισολογισμού τέλους χρήσης,
- Κατάσταση αποτελεσμάτων,
- Κατάσταση μεταβολών οικονομικής θέσης,
- Κατάσταση ταμειακών ροών,
- Επεξηγηματικές σημειώσεις (Notes).

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα έχουν την τάση να αναβαθμίζουν την πληροφόρηση που προέρχεται από τις καταστάσεις. Σκοπός τους ήταν και είναι να αυξηθεί η ποσότητα και η ποιότητα της πληροφόρησης, με την εισαγωγή νέων καταστάσεων και με την επέκταση των ήδη υπαρχουσών.

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχουν πλεονεκτήματα, τα οποία τις ανακηρύσσουν επάξια ως την κύρια πηγή για την παροχή χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Τα πλεονεκτήματα αυτά συνοψίζονται στα εξής με βάση τον Κάντζο (2, σελ. 24):

- Οι πληροφορίες που παρέχονται μπορούν να επεξεργαστούν άμεσα,

- Η πληροφόρηση είναι φθηνή μιας και οι καταστάσεις είναι διαθέσιμες τόσο στον τύπο όσο και στο διαδίκτυο,
- Παρέχουν την πλέον έγκυρη πληροφόρηση μιας και αποτυπώνουν την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης κατά τον χρόνο που συντάσσονται,
- Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρέχουν αξιόπιστες πληροφορίες μιας και συντάχθηκαν και ελέγχθηκαν από επαγγελματίες λογιστές και ελεγκτές.

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, διέπονται από τις λογιστικές αρχές που είναι γενικά παραδεκτές σε όλο τον κόσμο και θέτουν μια λογιστική βάση. Σε επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικότερα οι λογιστικές αρχές στις οποίες βασίζονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Παρά το γεγονός ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις εφαρμόζουν τις πρακτικές των λογιστικών αρχών, σε κάποιες περιπτώσεις περιέχουν ουσιώδης ανακρίβειες, οι οποίες εμπίπτουν στα πλαίσια της νομιμότητας, με απόρροια να μετατρέπονται από ένα χρήσιμο εργαλείο πληροφόρησης σε μέσο παραπλάνησης του επενδυτικού κοινού. Αυτό πραγματοποιείται όταν τα άτομα τα οποία καταρτίζουν τις καταστάσεις αυτές, μέσω της κατάχρησης των λογιστικών πρακτικών και αρχών έχουν ως σκοπό να αλλοιωθεί και να ωραιοποιηθεί η πραγματική εικόνα της εταιρίας, ώστε να παρουσιάσουν μια ελκυστικότερη εικόνα (3, σελ. 369).

Οι διοικήσεις κυρίως, των επιχειρήσεων, συνήθως είναι και αυτές οι οποίες προσπαθούν να παραπλανήσουν τους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων τους, με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεών τους. Αυτό ουσιαστικά αποτελεί και τον μεγαλύτερο κίνδυνο για το χρηματοπιστωτικό σύστημα τα τελευταία έτη. Το φαινόμενο της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων έχει αρκετές πτυχές, μα περισσότερες συνέπειες σε οικονομικό κοινωνικό, νομικό, πολιτικό και ηθικό επίπεδο.

Ενδεικτικά, τα μεγαλύτερα οικονομικά σκάνδαλα τα οποία έλαβαν χώρα στις ΗΠΑ και αποκαλύφθηκαν, κόστισαν σε επενδυτές, πιστωτές, αλλά και εργαζόμενους στις εταιρίες αυτές αρκετά δισεκατομμύρια δολαρίων. Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίο απασχόλησαν ιδιαίτερα το επενδυτικό κοινό, τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές, τις αρχές και φυσικά τους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (τόσο εσωτερικών, όσο και εξωτερικών). Όλοι οι παραπάνω, ο καθένας φυσικά από πλευράς συμφερόντων του, προσπαθούν να ανακαλύψουν τις γενεσιουργίες αιτίες για την παραποίηση των καταστάσεων ώστε να μπορέσουν να προστατευθούν μέσω της λήψης μέτρων.

Το σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις και είναι παγκοσμιοποιημένο, παρατηρούνται όλο και περισσότερες περιπτώσεις λογιστικής απάτης, μέσω της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Για να πραγματοποιηθεί βέβαια αυτό, θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία τόσο από μεριάς των διοικήσεων, όσο και των ατόμων που συντάσσουν τις καταστάσεις, αλλά και των ορκωτών ελεγκτών, οι οποίοι τις ελέγχουν.

Οι συνηθέστερες μορφές παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων απαντώνται στις εξής περιπτώσεις:

- Υπερτίμηση στοιχείων του Ενεργητικού,
- Υπερτίμηση Πωλήσεων και Κερδών,
- Υποτίμηση Υποχρεώσεων,
- Υποτίμηση Εξόδων και Ζημιών,

με σκόπιμο χειρισμό από μεριάς των διοικήσεων των επιχειρήσεων για να μπορέσουν να δημιουργήσουν τις συνθήκες εκείνες για να έχουν την επιθυμητή ελκυστική εικόνα της εταιρίας. Οι παραπάνω λογιστικοί χειρισμοί έχουν σαν αποτέλεσμα την αλλοίωση (πολλές φορές και σημαντικό βαθμό) της πραγματικής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης.

Όλα τα παραπάνω συντελούν στον όρο που δημιουργήθηκε και αναφέρεται στην βιβλιογραφία ως «απάτη (fraud)».

Η απάτη που διενεργούν οι επιχειρήσεις, πραγματοποιείται μέσω της Δημιουργικής Λογιστικής ή αλλιώς με το «μαγείρεμα των βιβλίων» για τους παρακάτω, κυρίως, λόγους:

- Για να μπορέσει η επιχείρηση να κερδίσει χρόνο και να βελτιώσει την οικονομική της κατάσταση,
- Για να εμφανίζει αυξημένα κέρδη ανά μετοχή και να χορηγεί μεγαλύτερα μερίσματα, γίνοντας πλέον ελκυστική σε νέους επενδυτές,
- Να κρύψει την δυσκολία που μπορεί να έχει για κάλυψη των ταμειακών εκροών της,
- Να βελτιώσει την εικόνα της στην αγορά,
- Να αναστρέψει το τυχόν αρνητικό κλίμα που μπορεί να επικρατεί γύρω από το όνομά της,
- Να μπορέσει να εξασφαλίσει χρηματοδότηση με ευνοϊκούς όρους,
- Να ικανοποιηθούν οι στόχοι που θέτονται στην εταιρία και
- Να εξασφαλιστεί το μπόνους που συνδέεται με την απόδοση.

Θα πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων εμφανίστηκε και στο ελληνικό χρηματοοικονομικό σύστημα, ιδίως την εποχή που το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών επικρατούσε κρίση (έτος 2000), αναδεικνύοντας τα μεγάλα προβλήματα και κενά που είχε την περίοδο εκείνη η ελληνική οικονομία.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΟΙ ΓΕΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΚΤΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

1.1 Εισαγωγή

Η λογιστική σαν επιστήμη έχει εισαγάγει κανόνες, αρχές και πρακτικές, με σκοπό την ελαχιστοποίηση των ατασθαλιών και της χειραγώγησης αποτελεσμάτων από μεριάς των εταιριών. Ο λόγος που εισήχθησαν οι κανόνες, αρχές και πρακτικές της λογιστικής, είναι το γεγονός ότι η λογιστική είναι ουσιαστικά ολοκληρωμένο σύστημα πληροφοριών οι οποίες παρέχονται σε κάθε ενδιαφερόμενο, επομένως θα πρέπει οι πληροφορίες αυτές να είναι κοινές για όλες τις επιχειρήσεις. Οι πληροφορίες αυτές επεξεργάζονται και παρέχονται στους ενδιαφερομένους, ωστόσο προκύπτουν διάφορα προβλήματα από τις διαφορετικές μεθόδους που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις π.χ. στις αποσβέσεις, στην αποτίμηση παγίων ή και αποθεμάτων, κλπ.

Οι κανόνες, αρχές και πρακτικές έχουν σκοπό να απλοποιήσουν τα προβλήματα που δημιουργούνται, με σκοπό να διευκολύνουν τις εταιρίες στο να διαχειριστούν τις καθημερινές συναλλαγές τους και να καταρτίσουν οικονομικές καταστάσεις στο τέλος της χρήσης. Οι κανόνες, αρχές και πρακτικές καλούνται κατά τον Σακέλλη (4), «γενικές παραδεκτές λογιστικές αρχές» και δημιουργήθηκαν μέσα από την εξέλιξη της λογιστικής ως επιστήμης, εφαρμόζοντας την νομολογία που ισχύει και τις απαιτήσεις του γενικού οικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση.

Η εφαρμογή των γενικών παραδεκτών λογιστικών αρχών συνεπάγεται την ενιαία και ομοιόμορφη αντιμετώπιση των θεμάτων που αντιμετωπίζουν όλες οι επιχειρήσεις, αποφεύγοντας έτσι την παραπλάνηση ή την παρεξήγηση των χρηστών όσον αφορά την ανάγνωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης.

Η εισαγωγή, η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των γενικών παραδεκτών λογιστικών αρχών έχει πραγματοποιηθεί στις ΗΠΑ (American Institute of Certified Public Accountants – AICPA), την Μεγάλη Βρετανία (Accounting

Standards Committee – ASC) και στην Αυστραλία (Australian Accounting Research Foundation – AARF). Στην Ελλάδα, οι γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές έχουν καθιερωθεί από τον νόμο 2190/1920 περί Α.Ε., το ΕΓΛΣ και την 4^η Οδηγία της ΕΕ.

Στην εξέλιξη των αρχών αυτών, έχουν συμβάλει τα τελευταία χρόνια και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, μιας και αυτά αποτελούν μια επιλεγμένη σειρά γενικώς αποδεκτών λογιστικών αρχών, πρακτικών και μεθόδων τα οποία αποβλέπουν στην ομοιόμορφη κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σε όλο τον κόσμο.

1.2 Η Αρχή της Συνέχειας (Going Concern)

Η αρχή αυτή αποτελεί ίσως και την βασική αρχή της λογιστικής επιστήμης μιας και αναφέρεται στο γεγονός ότι μια επιχείρηση θα πρέπει να λειτουργεί στο διηνεκές. Αυτό σημαίνει με άλλα λόγια ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εταιρίας, δηλαδή ο Ισολογισμός, τα Αποτελέσματα Χρήσης, ο Πίνακας Διάθεσης Αποτελεσμάτων, κλπ. συντάσσονται σύμφωνα με την αρχή ότι η επιχείρηση λειτουργεί και θα συνεχίσει να λειτουργεί και στο μέλλον για αόριστο χρόνο. Δεν υπάρχει δηλαδή ημερομηνία λήξης στο σκοπό της εταιρίας, εκτός και εάν έτσι ορίζεται από το καταστατικό της ή εάν έχει όντως εκπληρώσει το σκοπό για τον οποίο έχει συσταθεί.

Το γεγονός ότι η επιχείρηση αποδέχεται και λειτουργεί με την βασική αυτή αρχή έχει άμεσες συνέπειες επί πρακτικών ζητημάτων. Η πρώτη συνέπεια αφορά τον τρόπο της αποτίμησης του παγίου εξοπλισμού της, του κυκλοφορούντος ενεργητικού και των αποθεματικών της επιχείρησης.

Υπάρχουν ωστόσο και κάποιες περιπτώσεις κατά τις οποίες η αρχή της συνέχειας δεν εφαρμόζεται. Τέτοιες περιπτώσεις είναι όταν μια εταιρία τίθεται υπό εκκαθάριση ή διακόπτεται η λειτουργία της. Μια άλλη περίπτωση είναι η λύση της επιχείρησης εξαιτίας μεγάλης συσσώρευσης ζημιών, μεγάλου δανεισμού ή γιατί έχει προβεί σε παύση πληρωμών (5).

1.3 Η Αρχή της Αυτοτέλειας των Χρήσεων

Η συγκεκριμένη αρχή βασίζεται στην παραδοχή ότι κάθε έτος είναι αυτόνομο και παράγει δικά του αποτελέσματα. Αυτό σημαίνει ότι κάθε έξοδο και έσοδο πρέπει να αναγνωρίζεται, να καταχωρείται και να λαμβάνεται υπόψη μόνο μέσα στη χρονική ή διαχειριστική περίοδο στην οποία πραγματοποιείται. Αυτό γίνεται για να μπορέσει να προσδιοριστεί ακριβώς το πραγματικό αποτέλεσμα της χρήσης για τα γεγονότα που προέκυψαν από την οικονομική δραστηριότητα της επιχείρησης σε μια χρήση (6).

1.4 Η Αρχή της Συντηρητικότητας

Η αρχή της συντηρητικότητας εφαρμόζεται από τις επιχειρήσεις όσον αφορά στις μεθόδους αποτίμησης των εσόδων, εξόδων και υποχρεώσεων. Με βάση την αρχή αυτή, η επιχείρηση οφείλει να επιλέξει την μέθοδο αποτίμησης εκείνη που δίνει τα μικρότερα αποτελέσματα για τα έσοδα της, ενώ αντίθετα για τα έξοδα και τις υποχρεώσεις αυτή που δίνει τα μεγαλύτερα αποτελέσματα. Επίσης με βάση την αρχή αυτή, τα έξοδα και οι ζημίες της επιχείρησης πρέπει να αναγνωρίζονται άμεσα, ακόμη και για τις περιπτώσεις που δεν έχουν πραγματοποιηθεί, αλλά υπάρχει η σχετική πρόβλεψη, ενώ αντίθετα τα κέρδη θα πρέπει να υπολογίζονται μόνο όταν έχουν πραγματοποιηθεί.

1.5 Η Αρχή του Ιστορικού Κόστους

Η αρχή αυτή έχει ως αναφορά το πιο είναι το καταλληλότερο οικονομικό μέγεθος για την καταγραφή και την παρακολούθηση ενός περιουσιακού στοιχείου. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το κόστος κτήσης, έστω και εάν η αξία ενός περιουσιακού στοιχείου έχει μεταβληθεί.

Η αρχή αυτή έχει δεχθεί αρκετές επικρίσεις γιατί πρώτον δεν μπορεί να υπάρξει σύγκριση ούτε ακόμη και μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων, αλλά και οι πληροφορίες που παρέχονται στους ενδιαφερόμενους στηρίζονται σε κόστος

το οποίο δεν παρέχει ουσιαστική πληροφόρηση μιας και δεν αναφέρει πόσο αξίζει τη δεδομένη χρονική στιγμή μια επιχείρηση.

Βέβαια, η συγκεκριμένη αρχή έχει και αρκετούς υποστηρικτές, οι οποίοι αναφέρουν ότι η αγοραία αξία μιας επιχείρησης είναι στην πραγματικότητα μια συνθετική εκτίμηση. Με την υιοθέτηση της τρέχουσας αξίας, κατά τους υποστηρικτές του ιστορικού κόστους, θα είναι πολύ δύσκολη η λογιστική παρακολούθηση των περιουσιακών στοιχείων λόγω μεταβολών στις αγοραίες αξίες (5).

1.6 Η Αρχή της Περιοδικότητας

Η αρχή αυτή αναφέρεται στο γεγονός ότι στη λογιστική επιστήμη, καθορίζονται χρονικά διαστήματα (χρήσεις), τα οποία είναι μικρότερα από τη ζωή της επιχείρησης προκειμένου έτσι να προσδιοριστεί η χρηματοοικονομική κατάσταση και να υπολογιστεί το αποτέλεσμα.

Οι επιχειρήσεις που καταρτίζουν χρηματοοικονομικές καταστάσεις, άτυπα, η λογιστική περίοδος είναι δωδεκάμηνη και ίδια με το ημερολογιακό έτος (1/1 – 31/12). Σε κάποιες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις επιλέγουν το διάστημα 1/7/Χ0 – 30/6/Χ1. Σαφώς και υπάρχουν εξαιρέσεις στον παραπάνω άτυπο κανόνα και αυτές είναι η πρώτη διαχειριστική περίοδος (χρήση) μιας επιχείρησης, η οποία μπορεί να έχει διάρκεια μεγαλύτερη των 12 μηνών, όχι όμως των 24 μηνών, καθώς επίσης και η τελευταία διαχειριστική περίοδος (χρήση) η οποία μπορεί να είναι μικρότερη των 12 μηνών.

1.7 Η Αρχή Συσχετισμού των Εσόδων – Εξόδων

Η αρχή αυτή έχει σαν βασικό σκοπό τα έσοδα που πραγματοποιούνται σε μια χρήση πρέπει να είναι συσχετισμένα με τα αντίστοιχα έξοδα τα οποία απαιτήθηκαν για τη δημιουργία των παραπάνω εσόδων. Επίσης, το οικονομικό αποτέλεσμα της χρήσης (κέδρος ή ζημία), το οποίο και προκύπτει σε μια χρήση, καθορίζεται λογιστικά από το συσχετισμό των εσόδων με τα έξοδα, δηλαδή αφού αφαιρεθεί από τις πωλήσεις το κόστος πωληθέντων και

τα υπόλοιπα έξοδα διάθεσης, διοίκησης, έρευνας και ανάπτυξης και χρηματοοικονομικά έξοδα.

Η συσχέτιση των εσόδων με τα έξοδα μπορεί να είναι είτε άμεση, είτε έμμεση. Στην άμεση περίπτωση η σύνδεση του εσόδου με το αντίστοιχο έξοδο είναι ορατή, δηλαδή προκύπτει χάρη στο έσοδο, όπως για παράδειγμα η πώληση εμπορευμάτων (έσοδο) για την οποία χρειάζονται τα κόστη παραγωγής. Στη δεύτερη περίπτωση, την έμμεση, το έξοδο δεν μπορεί να συσχετιστεί με το αντίστοιχο έσοδο, τότε θεωρείται ότι τα έξοδα πραγματοποιήθηκαν χάρη του συνόλου των εσόδων της επιχείρησης και άρα αφαιρούνται από τα συνολικά έσοδα, όπως για παράδειγμα τα χρηματοοικονομικά κόστη.

1.8 Η Αρχή της Πραγματοποίησης των Εσόδων

Όπως ήδη αναφέρθηκε σε προηγούμενη αρχή, τα έσοδα καταχωρούνται όταν πραγματοποιούνται και όχι όταν αναμένεται να πραγματοποιηθούν. Το γεγονός αυτό, οδήγησε στην δημιουργία της αρχής της πραγματοποίησης των εσόδων.

Έτσι με βάση την αρχή αυτή, τα έσοδα αναγνωρίζονται κατά:

- Την διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας (κατασκευαστικές εταιρίες),
- Την ολοκλήρωση της παραγωγής (αγροτικές επιχειρήσεις),
- Τον χρόνο πώλησης (εμπορικές επιχειρήσεις),
- Τον χρόνο είσπραξης (πωλήσεις με δόσεις).

1.9 Η Αρχή της Αντικειμενικότητας

Με βάση τη λογιστική αυτή αρχή, οι μετρήσεις και τα αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν θα πρέπει να είναι αμερόληπτα και άκρως επαληθεύσιμα. Οι μετρήσεις, θα πρέπει να καταγράφονται μόνον εάν δεν επηρεάζονται από

υποκείμενες εκτιμήσεις ή κρίσεις σε σχέση με τα εξωτερικά λογιστικά γεγονότα.

Όσον αφορά την επαλήθευση, οι μετρήσεις θα πρέπει να μπορούν να υποστηριχθούν με αποδεικτικά στοιχεία ή διάφορα δικαιολογητικά έγγραφα. Τέτοια είναι τα τιμολόγια, τα δελτία αποστολής κλπ. Βέβαια υπάρχουν και δικαιολογητικά τα οποία προέρχονται από εξωτερικές αντικειμενικές πηγές όπως για παράδειγμα οι απαντητικές επιστολές προμηθευτών προς τους ορκωτούς ελεγκτές, κλπ.) (7).

1.10 Η Αρχή της Συνέπειας

Η αρχή αυτή, αφορά την εφαρμογή των λογιστικών μεθόδων που χρησιμοποιεί η επιχείρηση. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι μέθοδοι, οι διαδικασίες και οι κανόνες που χρησιμοποιούνται από μια επιχείρηση από μια χρήση σε μια άλλη θα πρέπει να είναι ίδιοι έτσι ώστε να μπορεί κανείς να έχει ένα μέτρο σύγκρισης και να μηδενίζονται οι περιπτώσεις αλλοίωσης των καταστάσεων από λογιστικές αλλαγές.

Για να γίνει κατανοητό το παραπάνω, έστω ότι μια επιχείρηση όταν αποτιμά τα αποθέματά της με την μέθοδο της πρώτης εισαγωγής, πρώτης εξαγωγής σε μια χρήση (F.I.F.O.), την ίδια μέθοδο θα πρέπει να συνεχίσει να ακολουθεί και τις επόμενες χρήσεις. Επίσης, η αναγνώριση ενός παγίου εξοπλισμού στο ιστορικό κόστος, σημαίνει ότι η επιχείρηση πρέπει να συνεχίσει να το καταγράφει στα βιβλία της με το ίδιο κόστος και όχι σε τρέχουσες αξίες, έτσι ώστε να μην αλλοιώνονται τα λογιστικά αποτελέσματα και οι λογιστικές καταστάσεις.

Οι ορκωτοί ελεγκτές οφείλουν με την ολοκλήρωση του ελέγχου τους να αναγράφουν στο πιστοποιητικό που συντάσσουν, εάν η εταιρία διατήρησε ή τροποποίησε τις μεθόδους της σε σχέση με την προηγούμενη χρήση και γενικά εάν οι γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές που εμφανίζουν την οικονομική κατάσταση είναι ομοιόμορφες προς εκείνες της προηγούμενης περιόδου (6).

1.11 Η Αρχή της Πλήρους ή Επαρκούς Αποκαλύψεως

Με βάση την αρχή αυτή, θα πρέπει να παρέχονται πλήρεις και επαρκείς πληροφορίες για τη δραστηριότητα της επιχείρησης. Οι πληροφορίες είναι και ποιοτικές και ποσοτικές και θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να προκύπτει η ακριβής και πραγματική κατάσταση της επιχείρησης.

Οι πληροφορίες που παρέχονται αφορούν:

- Μεθόδους αποτίμησης περιουσιακών στοιχείων,
- Μέθοδοι αποσβέσεων,
- Συμμετοχές σε άλλες εταιρίες,
- Εγγυήσεις που παρέχονται
- Οικονομικές δεσμεύσεις από συμβάσεις,
- Γεγονότα που επηρεάζουν την έρευνα και ανάπτυξη.

1.12 Η Αρχή της Ουσίας και της Πραγματικότητας της Συναλλαγής

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα αναφέρουν ότι υπερέχει η ουσία της συναλλαγής και η οικονομική πραγματικότητα μιας επιχείρησης έναντι της νομιμότητας και της κυριότητας. Ουσιαστικά περιγράφουν ότι μια συναλλαγή εξετάζεται από την πολιτικοοικονομική της πλευρά, έναντι των ελληνικών προτύπων τα οποία εξετάζουν την νομική υπόσταση μιας συναλλαγής.

Το παραπάνω με άλλα λόγια σημαίνει ότι για τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα το καθοριστικό σημείο της ολοκλήρωσης μιας πώλησης είναι η μεταβίβαση της κυριότητας των πωληθέντων στον αγοραστή από τον πωλητή, ενώ στα ελληνικά πρότυπα είναι εάν έχει γίνει η πράξη με νόμιμο τρόπο.

1.13 Η Αρχή της Σταθερότητας της Χρηματικής Μονάδας

Η αρχή αυτή της Λογιστικής Επιστήμης, αναφέρει ότι οι λογιστικές πληροφορίες που παρέχονται μέσα από τις οικονομικές καταστάσεις και αντικατοπτρίζουν τα λογιστικά γεγονότα τα οποία είναι εκφρασμένα σε χρηματικές μονάδες, έχουν ως χρησιμοποιούμενη μονάδα μια χρηματική μονάδα με σταθερή αγοραστική αξία. Όπως είναι φυσικό, αυτή η αρχή περιορίζει την Λογιστική Επιστήμη σε αρκετά σημεία μιας και δεν μπορούν να συμπεριληφθούν πληροφορίες για ποσότητες που δεν εκφράζονται σε χρηματικές μονάδες, όπως ο αριθμός των εργαζομένων, η παραγωγική δυναμικότητα, είτε για ποιοτικά χαρακτηριστικά τα οποία σημαντικά για την εξέλιξη της επιχείρησης και τη διατήρησή της στο διηνεκές.

Η Λογιστική Επιστήμη αποδέχεται και καταγράφει γεγονότα τα οποία μπορούν να εκφραστούν μόνο σε χρηματικές μονάδες. Τα λογιστικά βιβλία και οι καταστάσεις τηρούνται στο νόμισμα της χώρας που είναι εγκατεστημένη και δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Σε περίπτωση που η επιχείρηση έχει συναλλαγές και σε άλλα νομίσματα, καταχωρούνται στα βιβλία αφού πρώτα γίνει μετατροπή τους στο εγχώριο νόμισμα (8).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΟΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

2.1 Η Έννοια της Λογιστικής Απάτης

Οι λογιστικές απάτες δεν αποτελούν μια σύγχρονη τάση για τις επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τον ορισμό του American Institute of Public Accountants, η λογιστική απάτη αναφέρεται ως τις παραπονημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις με λανθασμένες διατυπώσεις ή παραλείψεις, οι οποίες προκαλούνται σκόπιμα από κάποιον με σκοπό να εξαπατηθούν οι χρήστες των καταστάσεων αυτών.

Με βάση την Oxley Act (2002), η παραπάνω περιγραφή περί σκόπιμων παραλήψεων στοιχείων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχει υπερδιπλασιαστεί από το 1998 και έπειτα. Όπως είναι αναμενόμενο, οι λογιστικές απάτες αυξήθηκαν κατακόρυφα, καθώς επίσης και οι λογιστικές επαναδιατυπώσεις.

Το 1999, οι Lendez and Korevec (9) ανέφεραν ότι οι οικονομικές καταστάσεις που έχουν παραποιηθεί δύνανται να περιλαμβάνουν τα κάτωθι:

- A) Την σκόπιμη, μη ορθή εφαρμογή των κανόνων της λογιστικής επιστήμης,
- B) Τον χειρισμό, την παραποίηση ή την αλλαγή των λογιστικών αρχείων ή εγγράφων που χρησιμοποιούνται για να καταρτιστούν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις.
- Γ) Ορισμένες διαστρεβλώσεις ή παραλήψεις που πραγματοποιήθηκαν σκόπιμα γεγονότων από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Ο Καζαντζής το 2006 (10), ανέφερε ότι δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της λογιστικής απάτης, επομένως και της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ενώ ο Ζοπουνίδης (11), οι τεχνικές παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ομαδοποιούνται με βάση την ανάλυση του Worthy (1984).

Κατά τον τελευταίο, η ομαδοποίηση γίνεται σε τρεις κατηγορίες οι οποίες συνοψίζονται στις εξής:

- A) Στην αλλαγή κάποιας λογιστικής μεθόδου,
- B) Στην παραβίαση της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων, ώστε να επηρεάζονται τα δεδουλευμένα έξοδα και έσοδα,
- Γ) Στην μεταβολή των στοιχείων που απαρτίζουν την κοστολόγηση της επιχείρησης.

Κατά τον Rezae (1), ως λογιστική απάτη είναι η σκόπιμη απόπειρα χειραγώγησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων από τις επιχειρήσεις, με σκοπό να εξαπατήσουν ή να παραπλανήσουν τους χρήστες των καταστάσεων αυτών. Με βάση τον ίδιο, η λογιστική απάτη περιλαμβάνει τα κάτωθι:

- A) Σκόπιμη παράβλεψη και αποκάλυψη ή παρουσίαση ανακριβών λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών,
- B) Σκόπιμη κακή εφαρμογή, ερμηνεία ή εκτέλεση των λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών για την αναγνώριση των οικονομικών συναλλαγών,
- Γ) Νόθευση ή παραποίηση μέσω τροποποίησης των οικονομικών μεγεθών,
- Δ) Χρησιμοποίηση λογιστικών τεχνικών για την διαχείριση μη νόμιμων κερδών,
- Ε) Μεθοδεύσεις λογιστικών τεχνικών μέσω νομικών κενών.

Οι Spathis et. al. (12) αναφέρουν ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι οι ακόλουθοι:

- A) Η χρήση της δημιουργικής λογιστικής,
- B) Η χειραγώγηση των κερδών,

Γ) Η εξομάλυνση των αποτελεσμάτων χρήσης, μέσω λογιστικών καταχωρήσεων.

2.2 Οι Κατηγορίες της Λογιστικής Απάτης

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναλύθηκε διεξοδικά η έννοια της λογιστικής απάτης και πως αυτή παρουσιάζεται από διάφορους μελετητές. Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστούν οι κατηγορίες της λογιστικής απάτης. Έτσι λοιπόν, με βάση την βιβλιογραφία, η λογιστική απάτη χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, οι οποίες έχουν ως κέντρο όπως είναι φυσικό την ίδια την επιχείρηση.

Η λογιστική απάτη χωρίζεται λοιπόν σε α) Απάτη σε βάρος της επιχείρησης και β) Απάτη προς όφελος της επιχείρησης.

Το 2006 ο Καζαντζής (10) ανέφερε ότι η απάτη σε βάρος της επιχείρησης μπορεί να αποτελούν τα παρακάτω:

- A) Η κλοπή περιουσιακών στοιχείων και η υπεξαίρεση των διαθεσίμων,
- B) Η δωροδοκία των υπαλλήλων της επιχείρησης από τους πελάτες και τους προμηθευτές για διακριτική μεταχείρισή τους,
- Γ) Η παραποίηση του αριθμού των αποθεμάτων με χαρακτηρισμό κάποιων ως ελαττωματικά ή άχρηστα,
- Δ) Η τιμολόγηση χωρίς παράδοση ή διπλή τιμολόγηση από μεριάς των προμηθευτών,
- E) Οι παραποιήσεις των τιμολογίων από τους προμηθευτές.

Ξεχωριστά η κάθε μια από τις παραπάνω περιπτώσεις λογιστικής απάτης έχουν συνέπεια την μείωση των κερδών της επιχείρησης και την παραγωγή ζημιών σε πολλές περιπτώσεις. Επειδή ακριβώς οι απάτες είναι και σε βάρος της επιχείρησης, αυτό συνεπάγεται ότι έχουν προκληθεί χωρίς την

συγκατάθεσή της ή τη βούλησή της. Αναλυτικότερα η κλοπή περιουσιακών στοιχείων ή η υπεξαίρεση των χρημάτων του ταμείου μπορεί να γίνει είτε από διοικητικά στελέχη, είτε από τους διαχειριστές της, οι οποίοι για ίδιο όφελος να καταχράσσονται τα χρήματα της εταιρίας, είτε να κλέβουν περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχει αγοράσει η επιχείρηση με σκοπό την παραγωγική της διαδικασία (π.χ. ένας υπολογιστής ο οποίος αγοράστηκε από την εταιρία για να διεκπεραιώνονται διοικητικά καθήκοντα και βρίσκεται στο σπίτι ενός από τα στελέχη του ΔΣ).

Μια ακόμη ενέργεια που βλάπτει την επιχείρηση, είναι όταν στελέχη αυτής ή απλοί υπάλληλοι οι οποίοι μπορούν να έχουν πρόσβαση στις οικονομικές υπηρεσίες, χρηματίζονται με σκοπό να μεταχειρίζονται επιεικώς τους πελάτες ή τους προμηθευτές. Έτσι, για παράδειγμα, ένα μέλος του ΔΣ μπορεί να έχει λάβει χρήματα από έναν πελάτη, για να μπορέσει να του αυξήσει την πίστωση στην εταιρία ή για να μην αποπληρώσει άμεσα τις υποχρεώσεις του σε αυτή, ενώ από την άλλη ένας υπάλληλος λογιστηρίου μπορεί να αποπληρώνει άμεσα ένα τιμολόγιο ενός προμηθευτή ο οποίος τον χρηματίζει, έναντι κάποιου άλλου προμηθευτή, ο οποίος μπορεί να περιμένει μήνες για να εξοφληθεί.

Ακόμη μια εξαπάτηση προς την επιχείρηση είναι όταν τα άτομα τα οποία έχουν οριστεί για την απογραφή, παραποιοούν το τελικό απόθεμα, βγάζοντας εσφαλμένα, ελαττωματικά και άχρηστα, τελικά προϊόντα τα οποία η εταιρία θα μπορούσε να πουλήσει με σκοπό να παράγει κέρδος. Με τον τρόπο αυτό, η επιχείρηση έχει μειωμένες προσόδους αφενός, αφετέρου παρουσιάζει ένα όχι και τόσο ελκυστικό εταιρικό προφίλ προς τους επενδυτές.

Όσον αφορά την τιμολόγηση χωρίς παράδοση ή την διπλή τιμολόγηση, αυτό πραγματοποιείται σε συνεργασία των προμηθευτών με εργαζόμενους και στελέχη της επιχείρησης, οι οποίοι έχουν χρηματιστεί και με τον τρόπο αυτό αποδέχονται εικονικά τιμολόγια τα οποία καλείται η επιχείρηση να αποπληρώσει, χωρίς όμως να έχει παραλάβει τα αναγραφόμενα σε αυτά πράγματα ή υπηρεσίες. Επίσης, με τον τρόπο αυτό η επιχείρηση, ακούσια εξυπηρετεί τον προμηθευτή της, μιας και ο τελευταίος θα πληρωθεί για εικονικές πωλήσεις, ενώ παράλληλα μπορεί να διαθέσει τα προϊόντα του σε άλλες εταιρίες είτε νόμιμα, είτε λαθραία.

Τέλος οι παραποιήσεις των τιμολογίων από τους προμηθευτές είναι ένα σημαντικό ζήτημα το οποίο και επηρεάζει την χρηματοοικονομική κατάσταση της ίδιας της εταιρίας. Για να γίνει αυτό φυσικά, θα πρέπει να υπάρχει εκ των έσω μια ανοχή, δηλαδή κάποιος στέλεχος της εταιρίας να αποδέχεται τα παραποιημένα τιμολόγια των προμηθευτών και να τα εισαγάγει στα αποτελέσματα της επιχείρησης.

Όλες οι παραπάνω περιπτώσεις αφορούν την απάτη σε βάρος της επιχείρησης επομένως της μείωσης των κερδών της. Ο ίδιος, ανέπτυξε και τις περιπτώσεις της απάτης προς όφελος της επιχείρησης, οι οποίες μπορεί να είναι:

- A) Πώληση ή εκχώρηση ψεύτικων στοιχείων του Ενεργητικού,
- B) Παράνομες οικονομικές δραστηριότητες και συναλλαγές, οι οποίες παραβιάζουν τους νόμους και κανονισμούς,
- Γ) Εσφαλμένη παρουσίαση συναλλαγών της επιχείρησης,
- Δ) Απάτη η οποία σχετίζεται με την φορολογητέο εισόδημα,
- Ε) Δωροδοκίες σε δημοσίους φορείς, πελάτες, προμηθευτές και κάθε άλλου είδους δωροδοκία.

Οι παραπάνω λογιστικές απάτες ουσιαστικά συνιστούν απάτη που δημιουργεί εσκεμμένα η επιχείρηση έναντι του κοινού και των επενδυτών. Η πλέον γνωστή μέθοδος της απάτης είναι η πώληση ή η εκχώρηση σε άλλη εταιρία συνήθως θυγατρική, στοιχεία από το Ενεργητικό της επιχείρησης. Αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση μειώνει εικονικά το Ενεργητικό της, μέσω της πώλησης ή της εκχώρησης στοιχείων, για τα οποία δεν έχει τη κυριότητα, αλλά πράττει κανονικά την χρήση. Αυτό συνεπάγεται ότι δεν έχει πολλά μέσα δράσης και φυσικά δεν έχει και πολλές φορολογικές επιβαρύνσεις.

Μια ακόμη συνήθης πρακτική που πραγματοποιούν οι εταιρίες οι οποίες υποπεύτουν σε λογιστικές απάτες είναι οι παράνομες οικονομικές δραστηριότητες με τις οποίες παραβιάζουν νόμους και κανόνες. Αυτή η πρακτική συνιστά ότι η εταιρία συνεργάζεται με άλλες εταιρίες οι οποίες είναι

είτε θυγατρικές, είτε συγγενείς ώστε να μπορεί να κάνει εικονικές πωλήσεις για να μπορεί να εμφανίζει υψηλά κέρδη και μειωμένα αποθέματα.

Μια τρίτη πρακτική είναι όταν η εταιρία εσφαλμένα παρουσιάζει κάποιες συναλλαγές της επιχείρησης. Αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση για να μπορέσει να χειραγωγήσει τα κέρδη και τις οικονομικές καταστάσεις της, μπορεί για παράδειγμα να αποτιμά σε διαφορετικές αξίες από αυτές που πρέπει τα αποθέματά της, ή να υπολογίζει περισσότερες επισφάλειες πελατών για να μειώνει τις απαιτήσεις της.

Ακόμη μια πρακτική η οποία είναι υποκινούμενη από την ίδια την εταιρία, είναι η μείωση μέσω των αποτελεσμάτων, του φορολογητέου εισοδήματος της. Η εταιρία που θέλει να πραγματοποιήσει λογιστική απάτη, ουσιαστικά επιθυμεί να εμφανίζει μειωμένα κέρδη και να έχει έτσι μικρότερο φορολογητέο εισόδημα και συνεπώς και φόρο. Φυσικά το ποσό που μειώνει τα κέρδη, η εταιρία το υποκρύπτει και αποτελεί μαύρο εισόδημα.

Τέλος, το πλέον σύνηθες που πράττουν οι εταιρίες οι οποίες επιθυμούν να πραγματοποιήσουν λογιστική απάτη, είναι οι δωροδοκίες. Οι δωροδοκίες είναι συνήθως σε δημόσιους φορείς, με σκοπό είτε τον ελαστικό φορολογικό έλεγχο, ή την έγκριση των οικονομικών αποτελεσμάτων της. Επίσης η δωροδοκία μπορεί να είναι σε ορκωτούς ελεγκτές για να μην αναγράψουν παρατηρήσεις στις σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων, ενώ και στα ίδια τα μέλη του ΔΣ για να εγκρίνουν αποφάσεις.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι από την απάτη προκύπτει ένα αποτέλεσμα εκμετάλλευσης ενός αυξημένου ή διογκωμένου κέρδους το οποίο μπορεί να εξαπατήσει ένα τρίτο πρόσωπο (π.χ. επενδυτή) της εταιρίας.

2.3 Τα Λογιστικά Πρότυπα και ο Συσχετισμός τους με τις Απάτες

Οι επιχειρήσεις μέσω της προσπάθειας τους να επηρεάσουν και να μεταβάλουν τα αποτελέσματά τους, συχνά πράττουν ενέργειες οι οποίες ενώ φαίνονται σύννομες με τα λογιστικά πρότυπα, τις αρχές και πρακτικές της λογιστικής επιστήμης, ορισμένες φορές αγγίζουν τα όρια της απάτης.

Τα λογιστικά πρότυπα έχουν σαφώς καθιερωθεί με σκοπό την εναρμόνιση των επιχειρήσεων με το νομικό πλαίσιο, έτσι ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος της απάτης, ωστόσο σε αρκετές περιπτώσεις δεν είναι ικανά να την εξαλείψουν.

Η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων γίνεται με πολλούς και διάφορους τρόπους, όμως πάντα υπάρχουν ενδείξεις και ίχνη της παραποίησης αυτής. Οι ενδείξεις που έχει κάποιος για παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να τον οδηγήσουν στο να αναλύει ενδελεχώς τις καταστάσεις αυτές με στόχο να τις αναμορφώσει για να βρει το πραγματικό μέγεθός τους. Για να γίνει όμως αυτό, ο μελετητής των χρηματοοικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να είναι σε θέση να διαχωρίζει τις βασικές έννοιες του Ενεργητικού, του Παθητικού και της Καθαρής Θέσης, ώστε να μπορεί να κάνει τις αναπροσαρμογές.

Το πρώτο βασικό στοιχείο που πρέπει να εξετάσει κανείς εάν θέλει να αναμορφώσει χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να ανακαλύψει τυχόν απάτες είναι το Πάγιο Ενεργητικό μιας επιχείρησης. Το Πάγιο Ενεργητικό είναι αυτό που περιέχει στοιχεία τα οποία είναι στην κατοχή της επιχείρησης για μακροχρόνια περίοδο και χωρίζεται σε τρεις κύριες κατηγορίες:

- A) Ενσώματες Ακίνητοποιήσεις,
- B) Ασώματες Ακίνητοποιήσεις και
- Γ) Μακροπρόθεσμες Απαιτήσεις.

Η πρώτη κατηγορία των Ενσώματων Παγίων Στοιχείων αναφέρεται στα υλικά στοιχεία τα οποία κατέχει ή αποκτά μια επιχείρησης με σκοπό να τα χρησιμοποιήσει κατά την διάρκεια της ωφέλιμης ζωής τους παράγοντας μελλοντικά κέρδη ή χρηματικές εισροές. Τα Ενσώματα Πάγια αποτιμώνται στην αξία κτήσης τους και υπόκεινται σε αποσβέσεις.

Ένας από τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επηρεαστούν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων είναι η διενέργεια ή όχι του υπολογισμού των αποσβέσεων. Με τον υπολογισμό των ετήσιων αποσβέσεων, το σύνολο του Ενεργητικού επηρεάζεται, μιας και επηρεάζεται η

αναπόσβεστη αξία του Ενσώματου Παγίου. Επιπρόσθετα, αναμορφώνεται η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης ως προς το ύψος των κερδών και φυσικά και οι χρηματοοικονομικοί δείκτες της ίδιας της επιχείρησης (π.χ. ρευστότητα, ROI, ROE, κλπ).

Για να παραποιήσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις τους, οι επιχειρήσεις, προσπαθούν να αυξήσουν το αποτέλεσμά τους, δηλαδή το κέρδος τους. Αυτό πραγματοποιείται μέσω της αύξησης της Ωφέλιμης Ζωής ενός παγίου, είτε μέσω αύξησης της υπολειμματικής τους αξίας. Με τον τρόπο αυτό, η επιχείρηση μπορεί να μειώσει το συντελεστή απόσβεσης και την ένταση των αποσβέσεων, αυξάνοντας έτσι τα αποτελέσματα χρήσης της.

Η δεύτερη σημαντική κατηγορία είναι οι Ασώματες Ακίνητοποιήσεις, ή αλλιώς τα άυλα περιουσιακά στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά τα αποκτά η επιχείρηση με σκοπό να τα χρησιμοποιήσει στην παραγωγική διαδικασία της για διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους. Οι κυριότερες κατηγορίες των άυλων στοιχείων είναι τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης και η υπεραξία της επιχείρησης. Για να αποτελέσουν αντικείμενο συναλλαγής, οι Ασώματες Ακίνητοποιήσεις, πρέπει να αποτιμηθούν σε χρηματικές μονάδες.

Για την απεικόνιση των Ασώματων Ακίνητοποιήσεων, έχουν γίνει αρκετές μελέτες από τους επιστήμονες της λογιστικής, αλλά και από διάφορες αρχές. Αυτό συμβαίνει γιατί η φύση των Ασώματων Ακίνητοποιήσεων είναι ιδιαίτερη και κάθε επιχείρηση προσπαθεί, λόγω συμφερόντων, να αντιμετωπίζει διαφορετικά την αναγνώρισή τους. Έτσι λοιπόν κάποιες επιχειρήσεις τα κεφαλαιοποιούν, ενώ άλλες τα μεταφέρουν στα έξοδα. Από αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι μια επιχείρηση μπορεί να παραποιήσει τους λογαριασμούς των Άυλων Περιουσιακών Στοιχείων της, χειραγωγώντας με τον τρόπο αυτό τα κέρδη της.

Τα έξοδα ίδρυσης και πρώτης εγκατάστασης, καθώς επίσης και τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης, οι επιχειρήσεις τα θεωρούν ως έξοδα πολυετούς απόσβεσης. Υπό κανονικές συνθήκες, τα έξοδα αυτά θα έπρεπε να καταχωρούνται ως έξοδα χρήσης και να μειώνουν ανάλογα τα αποτελέσματα της χρήσης που βαραίνουν. Με τον παραπάνω τρόπο, οι επιχειρήσεις

παρουσιάζουν αυξημένα κέρδη και μια εικονική κατάσταση του Ισολογισμού τους.

Το δεύτερο μεγάλο κομμάτι των άυλων περιουσιακών στοιχείων είναι η υπεραξία, δηλαδή η αξία που καταβάλλεται από έναν αγοραστή και προκύπτει από το επιπλέον ποσό της λογιστικής αξίας μιας επιχείρησης. Η υπεραξία προκύπτει εξαιτίας της αντιλαμβανόμενης αξίας που έχει ή και προτίθεται να δώσει ο αγοραστής για να αποκτήσει μια επιχείρηση, καταβάλλοντας ένα τίμημα μεγαλύτερο από αυτό που αναλογεί στην πραγματική αξία των υλικών περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.

Τα ΔΛΠ ορίζουν ότι η ωφέλιμη ζωή μιας υπεραξίας είναι τα 20 έτη, συνεπώς αναγνωρίζει έναν κατώτατο συντελεστή απόσβεσης 5%. Στο τέλος της περιόδου, η υπεραξία υπόκειται σε έλεγχο φθοράς και απομείωσης. Ωστόσο, αφήνονται περιθώρια στην ερμηνεία της ωφέλιμης ζωής της υπεραξίας.

Όταν η επιχείρηση αποσβένει την υπεραξία, τότε εμφανίζει έξοδα χρήσης. Στην περίπτωση που χρησιμοποιεί τους χαμηλούς συντελεστές απόσβεσης, τότε, και τα έξοδα της χρήσης είναι χαμηλότερα, συνεπώς τα έσοδα της παρουσιάζονται αυξημένα εικονικά.

Τέλος, όσον αφορά τις Μακροπρόθεσμες Απαιτήσεις, η χειραγώγηση την οποία κάνουν οι επιχειρήσεις αφορά στο γεγονός ότι μεταφέρουν ένα μεγάλο ποσό από τις μακροχρόνιες στις βραχυχρόνιες απαιτήσεις. Κατά τον τρόπο αυτό, το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων (άρα το Ενεργητικό) της επιχείρησης παραμένει σταθερό, ωστόσο βελτιώνεται ο δείκτης της άμεσης ρευστότητας.

Η δεύτερη μεγάλη κατηγορία του Ενεργητικού είναι το Κυκλοφορούν Ενεργητικό. Σε αυτό περιλαμβάνεται μη κατηγορία υλικών περιουσιακών στοιχείων, τα οποία μπορούν πολύ εύκολα να αποτελέσουν το κίνητρο για λογιστικές απάτες. Η κατηγορία αυτή είναι τα αποθέματα.

Όπως είναι εύκολα αντιληπτό, η οικονομική πορεία μιας επιχείρησης στηρίζεται στο λογαριασμό των αποθεμάτων, μιας και αυτά είναι που δημιουργούν μέσω των πωλήσεων τους, τον τζίρο ή αλλιώς τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης. Ως απόθεμα, ορίζεται ένα υλικό αγαθό το οποίο ανήκει σε μια επιχείρηση και προορίζεται για να πωληθεί, είτε να

χρησιμοποιηθεί ως πρώτη ύλη για την παραγωγή άλλου αγαθού, είτε για την παροχή υπηρεσιών. Από τα παραπάνω ανάγεται ότι ως αποθέματα σε μια επιχείρηση λογίζονται τα εμπορεύματα, τα έτοιμα προϊόντα, τα ημιτελή-ημικατεργασμένα προϊόντα, τα υπολείμματα, οι πρώτες και βοηθητικές ύλες, τα ανταλλακτικά – αναλώσιμα και όλα τα είδη συσκευασίας.

Εξαιτίας της φύσης των παραπάνω αγαθών, στο τέλος μιας διαχειριστικής χρήσης η επιχείρηση έχει στις αποθήκες της πάντα ένα μέρος τους αδιάθετο. Για την αποτίμηση σε χρηματικές μονάδες, του ποσού που θα αναγνωρισθεί ως τελικό απόθεμα, υπεύθυνη είναι η ίδια η επιχείρηση. Βασικό λοιπόν ζήτημα, το οποίο ανάγεται είναι ο προσδιορισμός της τιμής με την οποία θα γίνει η αποτίμηση. Όπως είναι φυσικό, οι διοικήσεις των επιχειρήσεων, επεμβαίνουν σχεδόν πάντα στην αποτίμηση για να κατευθύνουν τα συμφέροντά τους. Αυτό σημαίνει ότι προσπαθούν με κάποιο τρόπο την λογιστική απάτη, μέσω της χειραγώγησης της αξίας του τελικού αποθέματος.

Η αποτίμηση των αποθεμάτων, σύμφωνα με τις αρχές και πρακτικές της λογιστικής επιστήμης θα πρέπει να γίνεται στη μικρότερη τιμή μεταξύ της παρούσας αξίας και της τιμής κτήσης, καταγράφοντας ως ζημία την μηδενική αξία που μπορεί να έχουν πλέον. Ωστόσο, οι επιχειρήσεις προτιμούν να τα εμφανίζουν στο λογαριασμό αποθέματα με διάφορες μεθόδους. Ο λόγος που γίνεται αυτό είναι για να επηρεάζονται τα καθαρά αποτελέσματα και να φαίνονται αυξημένα σε σχέση με την πραγματικότητα. Με τον τρόπο αυτό, η διοίκηση της επιχείρησης εμφανίζει έναν αυξημένο δείκτη ROI (αποδοτικότητας) και έναν αυξημένο δείκτη ρευστότητας.

Ένας ακόμη τρόπος παραποίησης του ποσού των αποθεμάτων από τις διοικήσεις είναι η αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων. Εάν μια επιχείρηση επιθυμεί να επηρεάσει τον ισολογισμό με τα αποτελέσματα χρήσης από μια χρήση σε μια άλλη, απλά αλλάζει τη μέθοδο αποτίμησης των αποθεμάτων, αλλάζοντας έτσι και το ποσό με το οποίο απεικονίζεται το τελικό απόθεμα. Η πρακτική αυτή αν και δεν είναι σύννομη γιατί οι καταστάσεις δεν χαρακτηρίζονται από σταθερότητα και ομοιομορφία στο διηνεκές, είναι μια συνήθης που πραγματοποιείται από τις διοικήσεις.

Μια ακόμη χειραγώγηση της αξίας των τελικών αποθεμάτων αποτελεί και η εικονική μείωση του τελικού αποθέματος, είτε με την αύξηση του κόστους των προϊόντων είτε με τις εικονικές πωλήσεις. Στη πρώτη περίπτωση αυξάνοντας το κόστος των προϊόντων που πωλήθηκαν μειώνεται το μικτό κέρδος, ενώ στη δεύτερη περίπτωση η πώληση οδηγεί σε μικρότερο αριθμό τελικού αποθέματος, συνεπώς και σε μικρότερη φορολόγηση.

Η τρίτη κατηγορία του Ενεργητικού είναι το Διαθέσιμο, το οποίο περιλαμβάνει κάθε μορφής χρήμα. Σε αυτή τη κατηγορία, εκτός από το ταμείο και τις καταθέσεις συμπεριλαμβάνονται και οι απαιτήσεις, δηλαδή οι εισπρακτέοι λογαριασμοί οι οποίοι θα δημιουργήσουν μελλοντικές χρηματικές εισροές στην επιχείρηση και οι κυριότεροι λογαριασμοί οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν και αντικείμενο λογιστικής απάτης είναι οι Πελάτες και τα Χρεόγραφα.

Ειδικότερα, όσον αφορά τους Πελάτες, καταγράφεται το σύνολο των απαιτήσεων που έχει μια επιχείρηση από φυσικά ή νομικά πρόσωπα στα οποία διέθεσε το εμπόρευμα ή την υπηρεσία της. Το ποσό το οποίο αναμένεται να εισπράξει στο τέλος μιας χρήσης, απεικονίζετε πραγματικές οφειλές. Σε αυτό το ποσό δύναται να αναγνωριστούν επισφάλειες, δηλαδή ποσά τα οποία μάλλον δεν θα εισπραχθούν για κάποιο, τεκμηριωμένο, λόγο. Οι ζημίες αυτές, οι οποίες καλούνται επισφάλειες, εγγράφονται στον Ισολογισμό της επιχείρησης. "Όταν μια επιχείρηση θέλει να δείχνει βελτιωμένα αποτελέσματα, δεν διενεργεί ή διενεργεί πολύ χαμηλές επισφάλειες, ακόμη και από πελάτες που δεν θα μπορούν να την αποπληρώσουν, παραποιώντας έτσι τον σχετικό λογαριασμό και εμφανίζοντας προοπτικές μεγάλων χρηματικών εισροών στο μέλλον.

Τέλος, όσον αφορά τα χρεόγραφα, στον οποίο λογαριασμό καταγράφονται οι μετοχές, οι ομολογίες και τα ομόλογα τα οποία αποκτά και κατέχει η επιχείρηση, η αποτίμησή τους γίνεται στη συνολικά χαμηλότερη τιμή μεταξύ αξίας κτήσης και τρέχουσας αξίας. Η παραποίηση του λογαριασμού αυτό πραγματοποιείται στη αποτίμηση της τιμής των χρεογράφων στην τιμή του ιστορικού κόστους ή αλλιώς της αξίας κτήσης. Αυτό γίνεται γιατί οι τρέχουσες αξίες, συνήθως είναι μεγαλύτερες από το ιστορικό κόστος και οι ορκωτοί λογιστές οφείλουν να καταγράψουν τη διαφορά αυτή.

2.4 Τα Λογιστικά Τεχνάσματα

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, τα τελευταία χρόνια αρκετές είναι οι έρευνες οι οποίες έχουν λάβει χώρα και αφορούν τα οικονομικά σκάνδαλα τα οποία αποκαλύφθηκαν. Για την ύπαρξη των οικονομικών σκανδάλων και απατών, χρειάζονται κάποια λογιστικά τεχνάσματα, τα οποία οδηγούν σε παραποίηση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης (10).

Το πρώτο από τα λογιστικά τεχνάσματα αναφέρεται στα αποθέματα. Κατά το τέχνασμα αυτό, το οποίο ονομάζεται και «Bill and hold sales transaction», η επιχείρηση η οποία έχει πουλήσει το προϊόν της, εξακολουθεί να το έχει στην αποθήκη της ως απόθεμα για να εξυπηρετεί τον πελάτη της. Με αυτό τον τρόπο, ο οποίος είναι εν μέρη και υπό προϋποθέσεις νόμιμος, η επιχείρηση παραβιάζει την αρχή της πραγματοποίησης των εσόδων και την καταγραφή των εξόδων πριν γίνει η ουσιαστική μεταβίβαση των προϊόντων.

Το επόμενο από τα λογιστικά τεχνάσματα αφορά τις εικονικές πωλήσεις και λαμβάνει χώρα όταν η επιχείρηση διαθέτει τα προϊόντα της είτε σε συγγενικές επιχειρήσεις, είτε σε ανύπαρκτες επιχειρήσεις. Με τον τρόπο αυτό παραποιούνται ο τζίρος της επιχείρησης, επομένως και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, καθώς και ο ισολογισμός της.

Ένα ακόμη λογιστικό τέχνασμα είναι αυτό του Channel Stuffing, όπου η επιχείρηση προσπαθεί να προωθήσει τις πωλήσεις της με διάφορα «εικονικά» τεχνάσματα (λ.χ. εκπτώσεις, προωθητικές ενέργειες), με σκοπό να αγοράσουν οι πελάτες της μεγαλύτερο αριθμό προϊόντων της. Με τον τρόπο αυτό θα αυξήσει τον τζίρο της, επομένως και τα κέρδη της όπως αναλύθηκαν παραπάνω.

Επίσης, το Big Bet on the Future αποτελεί ένα ακόμη λογιστικό τέχνασμα, με το οποίο περιγράφονται περιπτώσεις συγχώνευσης επιχειρήσεων με σκοπό την διαγραφή διαφόρων εξόδων, όπως αυτών της έρευνας και ανάπτυξης της συγχωνευόμενης επιχείρησης. Κατά τον τρόπο αυτό η επιχείρηση προστατεύει τα μελλοντικά έσοδά της από χρεώσεις που αφορούν την τιμή αγοράς. Ακόμη στο ίδιο λογιστικό τέχνασμα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αποκτηθείσας επιχείρησης ενσωματωμένα με εκείνα της

μητρικής. Κατά τον τρόπο αυτό, τα κέρδη της χρήσης της μητρικής θα παρουσιάσουν αύξηση.

Βασικό ρόλο στην λογιστική απάτη παίζουν τα έσοδα της επιχείρησης και όπως είναι φυσικό η διαχείριση και η αναγνώρισή τους. Το βασικότερο ίσως πρόβλημα είναι η καταγραφή των εσόδων και η ο χρόνος κατά τον οποίο θα αναγνωρίζεται αυτό. Τα έσοδα αναγνωρίζονται τη στιγμή που το προϊόν μεταβιβάζεται και αφού καταβληθεί το αντίτιμο στον πωλητή. Σε αντίθετη περίπτωση, συνιστά παραβίαση και η επιχείρηση αναγνωρίζει ένα έσοδο πριν καν πραγματοποιηθεί, επομένως χειραγωγεί τα κέρδη της.

Σε συνέχεια με τα προηγούμενα αποτελεί η εξομάλυνση των κερδών της επιχείρησης. Όπως περιγράφεται στην βιβλιογραφία, αυτή είναι η πλέον συνήθης μορφή διαχείρισης κερδών και μείωσης της αστάθειας τους. Για να υπάρξει αυτή η μορφή της διαχείρισης των κερδών απαιτείται η επίτευξη μεγάλων κερδών τα προγενέστερα έτη, ώστε η απόδοση της επιχείρησης να ξεπερνά τον μέσο όρο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η εξομάλυνση συνιστά τη δημοσιοποίηση ενός μέρους των κερδών μέσω της δημιουργίας αποθεματικών. Για να μειωθεί ο επιχειρηματικός κίνδυνος, η μείωση στη διακύμανση των κερδών απαιτείται ως μέτρο. Όσο μεγαλύτερη είναι η απόκλιση των τιμών των δημοσιευμένων αποτελεσμάτων από τα αναμενόμενα, τόσο μειώνεται η αξιοπιστία στην επιχείρηση και επηρεάζεται η θέση της.

Μια άλλη τεχνική είναι το Cookie Jar Reserve, όπου αναφέρεται στη λογιστική των δεδουλευμένων. Όπως είναι γνωστό, μια επιχείρηση πρέπει να έχει την ικανότητα να εκτιμά τις υποχρεώσεις που έχει στο μέλλον και οι οποίες δημιουργήθηκαν από συναλλαγές της τρέχουσας περιόδου. Παρόλα αυτά υπάρχει μια αβεβαιότητα μιας και τα στοιχεία των υποχρεώσεων είναι μελλοντικά και ενέχει κίνδυνος λανθασμένων εκτιμήσεων. Ανάλογα λοιπόν με την τιμή που επιλέγει η επιχείρηση να αναγνωρίσει τις υποχρεώσεις της μπορεί να δημιουργεί αποθεματικά της μορφής Cookie Jar Reserve, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα της μελλοντικής χρήσης για να δώσει ώθηση. Οι συνηθέστερες περιπτώσεις σε αυτή τη κατηγορία αφορούν τις εγγυήσεις, τις επισφαλείς απαιτήσεις και τις επιχορηγήσεις.

Ακόμη ένας βασικός τρόπος λογιστικής απάτης είναι η διαχείριση των αποσβέσεων. Η απόσβεση αποτελεί τη φυσική φθορά ενός στοιχείου του ενεργητικού. Ως φθορά είναι η αναγνώρισης της απομείωσης των περιουσιακών στοιχείων και η εξοδοποίηση αυτών με μείωση των κερδών με τεχνητό τρόπο. Βασικό ρόλο σε αυτό παίζει η επιλογή της μεθόδου απόσβεσης, μιας και κάποιες μέθοδοι δίνουν μεγαλύτερο ποσό λογιστικοποίησης εξόδων, η επιλογή του χρόνου της απόσβεσης, με την ωφέλιμη ζωή να παίζει καθοριστικό ρόλο, τον υπολογισμό της υπολειμματικής αξίας, ώστε να υπολογισθεί το ετήσιο ποσό της απόσβεσης.

Όσον αφορά την αλλαγή των λογιστικών προτύπων, αποτελεί εξίσου σημαντική παράμετρο της λογιστικής απάτης. Ο νομοθέτης ορίζει ότι οι λογιστικές αρχές και πρακτικές δεν πρέπει να εναλλάσσονται για να μην επηρεάζεται η ποιότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Μια επιχείρηση μπορεί να μεταβάλλει τις λογιστικές αρχές της με σκοπό να αυξήσει τα κέρδη της με τους παρακάτω τρόπους:

A) Μέσω της εφαρμογής νέων λογιστικών προτύπων (π.χ. ΔΛΠ) σε εθελοντική βάση. Με τον τρόπο αυτό οι επιχειρήσεις συντάσσουν καταστάσεις και παρουσιάζουν αποτελέσματα με βάση άλλες μεθόδους από τις καθιερωμένες, αλλοιώνοντας τα πραγματικά αποτελέσματα τους.

B) Όταν υιοθετεί βελτιωμένους, με βάση τη βιβλιογραφία ή τις διεθνείς πρακτικές αναγνώρισης των εσόδων της. Με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζει πιο έγκαιρα τα έσοδα και αυξάνει τις εισροές της.

Γ) Όταν υιοθετεί βελτιωμένους κανόνες, με βάση τη βιβλιογραφία ή τις διεθνείς πρακτικές, αναγνώρισης των εξόδων της. Οι διάφορες αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο αναγνωρίζονται τα έξοδα μπορούν να οδηγήσουν σε ρύθμιση των κερδών των επιχειρήσεων.

Ακόμη ένας τρόπος για να μπορέσει μια επιχείρηση να χειραγωγήσει τα αποτελέσματά της είναι η τεχνική της διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία κατέχει η επιχείρηση αποτιμώνται στο ιστορικό

κόστος τους. Αυτό συνεπάγεται ότι δεν καταγράφονται διαπιστωμένα κέρδη ή ζημίες και γίνεται με τους κάτωθι τρόπους:

A) Με την ολοκληρωτική πώληση, όπου η επιχείρηση πουλά περιουσιακά στοιχεία με σκοπό να βελτιώσει τις εισροές της και τα ρευστά διαθέσιμά της.

B) Με την εκμίσθωση, όπου η επιχείρηση πουλάει το πάγιο περιουσιακό στοιχείο της, αυξάνοντας τις ροές της και επομένως και τα ρευστά διαθέσιμά της, ενώ παράλληλα το εκμισθώνει από τον πωλητή της. Το μίσθιο αναγνωρίζεται ως έξοδο, ενώ η εταιρία λαμβάνει και άλλες φορολογικές ελαφρύνσεις μέσω της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Μια ακόμη ενδιαφέρουσα τεχνική είναι αυτή της διαχείρισης της αποπληρωμής των χρεών της. Τα μακροπρόθεσμα χρέη της εταιρίας καταγράφονται στην χρεολυτική αξία τους. Όταν η αποπληρωμή τους γίνει νωρίτερα, δημιουργούνται λογιστικά κέρδη ή ζημίες ανάλογα την διαφορά από την λογιστική αξία. Η διαφορά αυτή περνάει μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης στα κέρδη ή ζημίες της επιχείρησης.

Ακόμη μια ενδιαφέρουσα τεχνική είναι αυτή της μεθόδου Shrink the Ship, όπου η εταιρία επαναγοράζει της μετοχές της και επομένως δεν χρειάζεται να αναγράψει στον ισολογισμό τυχόν ζημίες ή κέρδη από το αποτέλεσμα της συναλλαγής αυτής. Η παραπάνω παραδοχή βασίζεται στα ΔΛΠ, όπου η έννοια της επιχείρησης και του ιδιοκτήτη είναι ταυτόσημες.

Η τελευταία, αλλά εξίσου σημαντική τεχνική που παρουσιάζεται στη βιβλιογραφία είναι η διαχείριση των παραγώγων. Ως παράγωγα νοούνται τα συμβόλαια των οποίων η αξία προέρχεται από άλλο περιουσιακό στοιχείο ή συνδέεται με χρηματοοικονομικό δείκτη που προσδιορίζεται από την αγορά. Εξαιτίας αυτής της ιδιομορφίας τους τα παράγωγα μπορούν να χειραγωγήσουν τα αποτελέσματα μιας επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

3.1 Κίνητρα για την Αύξηση των Κερδών

Οι διοικήσεις των εταιριών προσπαθούν να αυξήσουν τα κέρδη τους για δύο κυρίως αιτίες. Η πρώτη από αυτές, και ίσως η πιο σημαντική είναι η αύξηση των προσωπικών εσόδων τους με ταυτόχρονη αύξηση της προσωπικής ασφάλειας που παρέχεται από αυτά, ενώ η δεύτερη αιτία είναι η παρουσίαση κερδών εκ μέρους της εταιρίας με σκοπό να επωφεληθεί η ίδια η εταιρία (π.χ. για λήψη δανείου από μια τράπεζα).

Όπως είναι εύκολα αντιληπτό, οι λόγοι οι οποίοι οδηγούν σε χειραγώγηση της αύξησης των κερδών σχετίζονται κύρια με τις αμοιβές των στελεχών της εταιρίας, οι οποίες αμοιβές σε αρκετές περιπτώσεις σχετίζονται και εξαρτώνται από τα δημοσιευμένα στις οικονομικές καταστάσεις κέρδη, είτε με την τιμή της μετοχής της εταιρίας. Επομένως, όσο μεγαλύτερα κέρδη ή όσο μεγαλύτερη χρηματιστηριακή τιμή έχει η μετοχή, τόσο πιο υψηλές είναι οι αμοιβές των στελεχών της διοίκησης της εταιρίας.

Γενικότερα, οι διευθυντές αυξάνουν εικονικά τα κέρδη μιας εταιρίας για τους εξής λόγους:

- Αυξάνουν τα προσωπικά έσοδά τους (μισθό),
- Ισχυροποιούνται εντός της επιχείρησης, επομένως διατηρούν τη θέση τους στο μέλλον,
- Μπορούν να διεκδικήσουν προαγωγή για καλύτερη θέση ή συνθήκες εργασίας ή μισθολογικά στο μέλλον.

Από την άλλη όταν τα στελέχη αυξάνουν τα κέρδη της επιχείρησης με σκοπό να επωφεληθεί η ίδια, σκοπός τους είναι:

- Να ελαχιστοποιήσουν την πιθανότητα χρεωκοπίας της επιχείρησης,

- Να μεγιστοποιηθεί η τιμή της μετοχής, ώστε να αυξηθεί η εταιρική αξία,
- Να ελαχιστοποιηθούν τυχόν κανονιστικές παρεμβάσεις κατά της εταιρίας.

Αναλυτικότερα, τα διευθυντικά στελέχη ιδίως στο εξωτερικό αμείβονται τόσο με έναν σάνταρ μισθό, όσο και με μπόνους τα οποία λαμβάνουν ανάλογα με τους στόχους τους οποίους κατάφεραν να πιάσουν κατά την διάρκεια της θητείας τους. Οι στόχοι αυτοί είναι τόσο βραχυπρόθεσμοι όσο και μακροπρόθεσμοι και σχετίζονται κυρίως με την εταιρική απόδοση και την επίτευξη κερδών. Επίσης, ένα άλλος στόχος που τίθεται είναι με βάση τα δικαιώματα προαίρεσης τα οποία συνδυάζονται με την τιμή της μετοχής της εταιρίας. Για να επιτύχουν τα παραπάνω λαμβάνονται υπόψη λογιστικές μετρήσεις όπως οι Ταμειακές Ροές, οι δείκτες ROE και ROA, τα Κέρδη ανά Μετοχή, τα Λειτουργικά Κέρδη και οι Αποδόσεις των Μετοχών. Για να μπορέσουν τα διευθυντικά στελέχη να αυξήσουν τα προσωπικά τους έσοδα, εφαρμόσουν τις παραπάνω μετρήσεις με δημιουργική λογιστική ώστε να μεγιστοποιήσουν τις απολαβές τους.

Από όλα τα παραπάνω μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι τα διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων παραποιούν τα δημοσιευμένα κέρδη, επειδή ουσιαστικά οι επιχειρήσεις οι ίδιες παρέχουν τα κίνητρα για να το πράττουν τα στελέχη.

Όσον αφορά τα κίνητρα για την μεγιστοποίηση της τιμής της μετοχής οι τρόποι με τους οποίους πραγματοποιείται αυτή η χειραγώγηση αφορά την αποτίμηση της αξίας της εταιρίας. Για τον προσδιορισμό της αξίας μιας επιχείρησης λαμβάνεται υπόψη η Λογιστική Αξία σύμφωνα με τον Ισολογισμό, οι Λειτουργικές Ταμειακές Ροές και τα Καθαρά Κέρδη. Μακροχρόνια, οι ταμειακές ροές και τα καθαρά κέρδη τείνουν να είναι ίσα κατά την οικονομική θεωρεία. Ωστόσο, επειδή στην πραγματικότητα εφαρμόζονται οι αρχές και πρακτικές της λογιστικής, δηλαδή η αρχή του δεδουλευμένου, αυτό συνεπάγεται μια διαφορά των παραπάνω, αφήνοντας την ευχέρεια στο άτομο (διοικητικό στέλεχος) το οποίο κάνει την εκτίμηση να επιλέξει αυτή που θεωρεί πιο σχετική.

Οι εταιρίες στην προσπάθειά τους να μειώσουν την μεταβλητότητα στα κέρδη τους διαλέγουν λογιστικές μεθόδους με τις οποίες μπορούν να ομαλοποιήσουν τις διαφορές, αυξάνοντας παράλληλα την τιμή της μετοχής τους. Η μέθοδος της διαχείρισης των κερδών ονομάζεται στη διεθνή βιβλιογραφία *income smoothing* και η επιχείρηση μπορεί να έχει περιορισμένη επίδραση των κερδών επί της τιμής της μετοχής της. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, τα διευθυντικά στελέχη πρέπει να αυξήσουν τη τιμή της μετοχής, μειώνοντας την μεταβλητότητα των κερδών τους. Βέβαια, προκύπτει θέμα του μέχρι ποια τιμή μπορεί η μετοχή να αυξηθεί για να ομαλοποιηθούν τα κέρδη. Για να προσδιοριστεί αυτό λαμβάνεται υπόψη η ποιότητα των κερδών για να εξακριβωθεί πόσο «υγιή» είναι τα κέρδη.

Ένας ακόμη παράγοντας ο οποίος μπορεί να αυξήσει τα κέρδη είναι αυτός της μείωσης του κόστους κεφαλαίου. Το κόστος κεφαλαίου αναφέρεται στην πιθανότητα χρεωκοπίας της επιχείρησης. Όσο αυτό το κόστος αυξάνεται, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο κίνδυνος χρεωκοπίας. Οι μέτοχοι της εταιρίας τότε, αποζητούν μεγαλύτερη απόδοση για τον υψηλότερο κίνδυνο που έχουν αναλάβει.

Επιπρόσθετα, πολύ καθοριστικός παράγοντας χειραγώγησης των κερδών, είναι η μερισματική πολιτική που ασκείται. Το ύψος των μερισμάτων καθορίζεται από τα τρέχοντα κέρδη, δείχνει ότι τα μερίσματα συσχετίζονται από τα δημοσιευμένα κέρδη και την μερισματική πολιτική. Εάν τα κέρδη δεν επαρκούν για να ικανοποιηθεί η μερισματική πολιτική, τότε δημιουργείται το κίνητρο για να παρουσιαστεί μια κερδοφόρα πολιτική.

Τέλος, η επιρροή των τρίτων μερών προς την εταιρία είναι ένας ακόμη παράγοντας ο οποίος δημιουργεί κίνητρα για την χειραγώγηση των κερδών της εταιρίας. Τα τρίτα μέρη, εργαζόμενοι, πελάτες και προμηθευτές, προσπαθούν να επηρεάσουν θετικά τους όρους συναλλαγών της εταιρίας με αυτά, επομένως μπορεί να ειπωθεί ότι για παράδειγμα μια μείωση στα κέρδη μπορεί να έχει αρνητική επίδραση στις σχέσεις με τους προμηθευτές της εταιρίας λόγω ασυνέπειας της δεύτερης στις υποχρεώσεις της, ενώ οι αποτελεσματικοί και παραγωγικοί εργαζόμενοι δεν θα αποχωρήσουν από την επιχείρηση, αλλά αντίθετα θα ζητήσουν αύξηση του μισθού τους.

3.2 Κίνητρα για την Μείωση των Κερδών

Εκτός από τα παραπάνω κίνητρα για την αύξηση των κερδών τους, οι επιχειρήσεις έχουν και κίνητρα για την μείωση αυτών ώστε να χειραγωγήσουν τα κέρδη προς το επιθυμητό σε αυτές αποτέλεσμα.

Ο βασικότερος λόγος για την μείωση των κερδών σχετίζεται με την νομοθεσία μας χώρας. Η νομοθεσία που ισχύει μπορεί να επιβάλλει κυρώσεις για ενέργειες οι οποίες παραβιάζουν τις νομικές διατάξεις. Οι εταιρίες χειραγωγούν τα κέρδη με σκοπό την αποφυγή πιθανών νομικών κυρώσεων επί παράνομων δραστηριοτήτων της. Τα υψηλά κέρδη μιας εταιρίας μπορεί να αποτελούν ένδειξη για ύπαρξη παράνομων δραστηριοτήτων, ενώ επιπρόσθετα μπορεί να είναι ικανή (η εταιρία) να αποζημιώνει για διάφορες κακόβουλες πράξεις της.

Επίσης, στα νομοθετικά κίνητρα πρέπει να συμπεριληφθεί η άσκηση φορολογικής πολιτικής από το κράτος. Όσο μεγαλύτερο φόρο θα κληθεί μια εταιρία να αποδώσει στο κράτος, τόσο πιο επιρρεπής είναι στο να αποκρύψει εισοδήματα και να μειώσει πλασματικά τα κέρδη της.

Η παραπάνω πρακτική συνδυάζεται καλύτερα στα μεγάλα εταιρικά σχήματα, τα οποία διοικούνται από συμβούλια τα οποία πιέζουν για την εφαρμογή λογιστικών πλαισίων που επιτρέπουν τη δημιουργική λογιστική. Τα μειωμένα κέρδη που πραγματοποιούνται κατά τον τρόπο αυτό, οδηγούν σε αύξηση των ταμειακών ροών μέσω της μειωμένης φορολογίας. Στα μεγάλα σχήματα (πολυεθνικές εταιρίες), τα διοικητικά στελέχη δεν έχουν σοβαρές συνέπειες από τη δημοσίευση μειωμένων κερδών, μιας και το διοικητικό συμβούλιο είναι αυτό που προεξοφλεί την μεταβολή στα κέρδη.

Τέλος, τα εργατικά σωματεία των επιχειρήσεων παίζουν σημαντικό ρόλο στην χειραγωγήση των κερδών. Όπως είναι κατανοητό, τα εργατικά σωματεία, όσο πιο ισχυρά είναι, τόσο περισσότερο πιέζουν την διοίκηση να χορηγεί μισθολογικά και άλλα κίνητρα στους εργαζομένους. Μια χειραγωγήση των κερδών προς τα κάτω, συνεπάγεται αύξηση από μεριάς της διοίκησης της διαπραγματευτικής της ικανότητας και με τον τρόπο αυτό να επιτύχουν πάγωμα μισθών και άλλων παροχών.

3.3 Τεχνικές Αλλοίωσης των Οικονομικών Καταστάσεων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω, τα διοικητικά στελέχη, είτε επειδή λειτουργούν αυτοβούλως για ίδιο όφελος, είτε γιατί τους το υπαγορεύει η εταιρία, προσπαθούν να χειραγωγήσουν τα κέρδη για το μέγιστο δυνατό όφελος τους. Για να το πραγματοποιήσουν αυτό όμως, χρησιμοποιούν ορισμένες τεχνικές ή τεχνάσματα με τα οποία αλλοιώνουν τα αποτελέσματα των οικονομικών καταστάσεων. Αμέσως παρακάτω θα παρουσιαστούν οι πιο γνωστές από τις τεχνικές αυτές.

Ο Rockwood (13), δημοσίευσε τις αποκαλούμενες από αυτόν «Red Flags», για τις πλέον διαδεδομένες τεχνικές αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων, με σκοπό την ενημέρωση των επενδυτών. Έτσι λοιπόν «Red Flags», αποτελούν οι εταιρίες που:

- Ακολουθούν την τεχνική του «Big Bath»,
- Πραγματοποιούν συγχωνεύσεις,
- Επιτυγχάνουν κάθε χρήση αποτελέσματα μεγαλύτερα από τους στόχους που θέτουν,
- Δεν εφαρμόζουν την αρχή της συντηρητικότητας όσον αφορά τις αποσβέσεις του πάγιου εξοπλισμού τους,
- Αυξάνου το κέρδος ανά μετοχή ενώ τα συνολικά έσοδά τους βαίνουν μειούμενα,
- Έχουν μεγάλο ποσό μισθοδοσίας για στελέχη της διοίκησης,
- Δεν εφαρμόζουν την αρχή του δεδουλευμένου και αναγνωρίζουν ποσά εσόδων χωρίς να είναι της χρήσης,
- Καταγράφουν μεγάλα ποσά κερδών σε μια και μόνη χρήση,
- Αναγνωρίζουν μεγάλες αποζημιώσεις για αποχώρηση προσωπικού από την υπηρεσία.

Αναφορικά με τις τεχνικές αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων μια από τις πλέον διαδεδομένες στην πραγματικότητα είναι η τεχνική του «προβληματικού παιδιού» ή «Throw out a problem child». Η τεχνική αυτή εφαρμόζεται όταν τα κέρδη μιας εταιρίας χαρακτηρίζονται χαμηλά, η εταιρία αυτή ανήκει σε όμιλο επιχειρήσεων ως θυγατρική και το αρνητικό κλίμα της προβλέπεται να συνεχιστεί στο μέλλον. Η τεχνική αυτή επιβάλλει την αποβολή της προβληματικής θυγατρικής για να απελευθερωθεί ο όμιλος από την κακή επιρροή στα κέρδη του. Ο τρόπος της αποβολή ποικίλλει και ο συνηθέστερος είναι η πώληση της θυγατρικής.

Ένας άλλος τρόπος απαλλαγής της προβληματικής θυγατρικής είναι η δημιουργία φορέα ειδικού σκοπού από μεριάς της μητρικής εταιρίας του ομίλου. Η δημιουργία αυτή γίνεται για χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και η διοίκηση μπορεί να μεταβιβάσει τα χρηματοοικονομικά της στοιχεία στον ειδικό αυτό φορέα. Τα στοιχεία αυτά πλέον θεωρούνται ότι έχουν πωληθεί και αφαιρούνται από τον Ισολογισμό, καταγράφοντας το αποτέλεσμα της πώλησης αυτής (κέρδος ή ζημία) στα αποτελέσματα του ομίλου. Τέλος, η οντότητα του ειδικού σκοπού που δημιουργείται δεν ενοποιείται με τον όμιλο, επομένως δεν ενσωματώνεται και στις οικονομικές καταστάσεις του ομίλου.

Η τρίτη μέθοδος απαλλαγής της προβληματικής εταιρίας είναι η απόσχιση της προβληματικής θυγατρικής. Με τον τρόπο αυτό, οι μετοχές της θυγατρικής μεταβιβάζονται στους μετόχους, μεταφέροντας τα αρνητικά αποτελέσματα της προβληματικής θυγατρικής στα χέρια των μετόχων. Έτσι τα τυχόν κέρδη και οι ζημίες της επιχείρησης δεν εγγράφονται στις οικονομικές καταστάσεις του ομίλου, μιας και με βάση τις γενικές αρχές και πρακτικές της λογιστικής δεν αντικατοπτρίζουν κέρδη ή ζημίες του ομίλου.

Η δεύτερη πρακτική αλλοίωσης των οικονομικών αποτελεσμάτων είναι η τεχνική «Cookie jar reserve». Η τεχνική αυτή, αποτελεί μια λογιστική πρακτική η οποία συνδέεται με την αρχή του δεδουλευμένου. Η διοίκηση της επιχείρησης εκτιμά τις υποχρεώσεις που θα διακανονιστούν στο μέλλον και τις αναγνωρίζει ως αποτέλεσμα της τρέχουσας χρήσης για να καταστούν κάποια έσοδα και έξοδα ως δεδουλευμένα. Με τον τρόπο αυτό η εταιρία μπορεί να καταγράψει υψηλή κερδοφορία και να μειώνει μελλοντικά έξοδα της,

παρουσιάζοντας αυξημένα αποθεματικά. Το αποθεματικό αυτό ονομάζεται *cookie jar reserve* και παρατηρείται σε περιπτώσεις:

- Επισφαλών Πελατών,
- Κόστους Εγγυήσεων,
- Πωλήσεων και Επιχορηγήσεων,
- Κόστους Αποχώρησης Προσωπικού από την Υπηρεσία,
- Απαξίωσης Αποθεμάτων,
- Υψηλού Μακροχρόνιου Δανεισμού.

Η τρίτη τεχνική είναι του «Flushing» Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου, με την οποία η εταιρία αγοράζει χρεόγραφα άλλων εταιριών με σκοπό την επένδυση ή τη σύναψη στρατηγικών συμφωνιών. Για τις επενδύσεις οι οποίες είναι μικρότερες από το 20% των μετοχών της άλλης εταιρίας, οι επενδύσεις θεωρούνται μη ενεργητικές, μιας και δεν υπάρχει κάποια υποχρέωση για σύνταξη ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Οι επενδύσεις αυτού του είδους χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- Διαθέσιμα προς πώληση, δηλαδή χρεόγραφα τα οποία η επιχείρηση κατέχει και η όποια αλλαγής στην αξία αγοράς τους εντός της διαχειριστικής περιόδου καταγράφεται στον λογαριασμό «Άλλα μη λειτουργικά έσοδα ή έξοδα» και δεν επηρεάζουν το λειτουργικό αποτέλεσμα. Μόνο σε περιπτώσεις πώλησης, το τυχόν κέρδος ή ζημία αναφέρεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.
- Διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα, δηλαδή τα χρεόγραφα τα οποία κατέχει η επιχείρηση και διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο και η όποια μεταβολή της αξίας τους καταγράφεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα ως κέρδος ή ζημία.

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούν τα διευθυντικά στελέχη για την διαχείριση των κερδών είναι οι πωλήσεις των αξιογράφων εκείνων που αξία τους έχει μεταβληθεί θετικά, επομένως το κέρδος περιλαμβάνεται στα λειτουργικά αποτελέσματα και οι πωλήσεις των αξιογράφων με την αξία να έχει μεταβληθεί αρνητικά, επομένως η ζημία να καταγράφεται αρνητικά στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Σε περίπτωση όπου η διοίκηση της επιχείρησης αλλάζει την πολιτική διακράτησης των αξιογράφων στο χαρτοφυλάκιο της, τότε αλλάζει τον προορισμό του αξιογράφου που επιθυμεί ανάλογα με την πρόθεσή της. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να αλλαχθεί ο προορισμός ενός αξιογράφου που ήταν προορισμένο για πώληση σε αξιόγραφο διαπραγματεύσιμο και αντίστροφα. Τέλος, η διοίκηση έχει τη δυνατότητα να διαγράψει απαξιωμένα χρεόγραφα, δηλαδή χρεόγραφα των οποίων η αξία τους είναι πτωτική.

Η επόμενη τεχνική η οποία χρησιμοποιείται από τα στελέχη είναι η τεχνική πώλησης και επανεκμίσθωσης ή sales and leaseback method, όπου εφαρμόζεται κυρίως στα ακίνητα και αποτελεί διαδεδομένη μορφή χρηματοδότησης. Σε τέτοιες περιπτώσεις η επιχείρηση η οποία κατέχει ένα πάγιο στην κυριότητα της και έχει σχεδόν αποσβεστεί ή η αναγνωρίσιμη αξία τους είναι μικρή σε σχέση με την εμπορική αξία, τότε το πουλάει σε μια εταιρία leasing και εν συνεχεία το εκμισθώνει από αυτή. Έτσι συνεχίζει να κάνει χρήση του ακινήτου της, ενώ παράλληλα με τα χρήματα από την πώληση χρηματοδοτεί το μίσθωμα του ακινήτου, το οποίο στο τέλος της περιόδου μίσθωσης το αποκτά πάλι πίσω.

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, δίνουν σαφής και αναλυτικές λεπτομέρειες σχετικά με την αναγνώριση της μίσθωσης σαν λειτουργική ή χρηματοοικονομική. Εάν από την υπάρξουν ζημίες από τη συναλλαγή πώλησης, αυτή αναγνωρίζεται απευθείας στα βιβλία του πωλητή. Σε αντίθετη περίπτωση, το κέρδος αποσβένεται σταδιακά κατά την διάρκεια ζωής του παγίου ή σε αναλογία με τις καταβολές του μισθώματος σε περίπτωση λειτουργικής μίσθωσης.

Ακόμη μια τεχνική είναι αυτή της πρόωρης αποπληρωμής των χρεών. Με την τεχνική αυτή, οι μακροπρόθεσμες οφειλές της εταιρίας απεικονίζονται στον Ισολογισμό της στην αναπόσβεστη λογιστική αξία. Οι οφειλές αυτές, μπορούν

να αποπληρωθούν νωρίτερα από την λήξη τους, με κάποιο κέρδος ή ζημία. Κατά τις βασικές αρχές της λογιστικής, το αποτέλεσμα αυτό καταγράφεται στα αποτελέσματα ως έκτακτο γεγονός. Η χειραγώγηση των κερδών, πραγματοποιείται επειδή η διοίκηση της επιχείρησης μπορεί να επιλέξει το πότε θα καταγραφεί το αποτέλεσμα αυτό, μεταβάλλοντας τα αποτελέσματα της περιόδου αυτής (14).

Η επόμενη τεχνική που καταγράφεται είναι αυτή του «Shrink the ship» και συνίσταται στην μείωση των κυκλοφορούντων μετοχών, ώστε να αυξηθεί το κέρδος ανά μετοχή. Οι ίδιες οι εταιρίες επαναγοράζουν τις ίδιες μετοχές τους, χωρίς να είναι υποχρεωμένες να αναφέρουν το τυχόν κέρδος ή τη ζημία από τη συναλλαγή. Η επαναγορά πραγματοποιείται με μείωση του κεφαλαίου, τη στήριξη της χρηματιστηριακής τιμής τη μετοχής όταν αυτή είναι αρκετά χαμηλότερη από την τρέχουσα αξία και μέσω της διανομής στο προσωπικό της εταιρίας. Η χειραγώγηση πραγματοποιείται ως το αποτέλεσμα της βελτιωμένης απόδοσης των κερδών ανά μετοχή.

Η τελευταία και πλέον σημαντική τεχνική για την δημιουργική λογιστική είναι η τεχνική αλλαγής στα λογιστικά πρότυπα. Η οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο χειρίζονται τα οικονομικά μεγέθη, αποτελεί σημείο τριβής για την τιμή της μετοχής της εταιρίας. Οι αλλαγές στις πρακτικές εάν γίνουν με απότομο τρόπο έχουν ως αντίκτυπο την μείωση των κερδών, για το λόγο αυτό θα πρέπει να πραγματοποιούνται με ύπτιο τόπο, για να μην επηρεαστούν αρνητικά οι τιμές των αξιογράφων, ενώ ταυτόχρονα να δημιουργήσουν θετικές εντυπώσεις στους επενδυτές.

Για να πραγματοποιηθεί αυτό, οι εταιρίες προβαίνουν σε εθελοντική εφαρμογή νέων λογιστικών προτύπων. Με τον τρόπο αυτό, τροποποιούν τις προηγούμενες πρακτικές που ακολουθούσαν μιας και επενδύουν σε νέες πρακτικές οι οποίες απεικονίζουν καλύτερα τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Ένας ακόμη τρόπος είναι, η υιοθέτηση νέων εξελιγμένων κανόνων για την αναγνώριση των εξόδων και των εσόδων. Οι αλλαγές αυτές, έχουν σκοπό να απεικονίσουν με ορθότερο τρόπο την οικονομική πραγματικότητα. Η χειραγώγηση που πραγματοποιείται βασίζεται κυρίως στις αποσβέσεις των παγίων στοιχείων και τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζονται,

την εύλογη αξία του ενεργητικού, την αποτίμηση των αποθεμάτων και τις αναπροσαρμογές.

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΤΑ ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

4.1 Τα Εταιρικά Σκάνδαλα

Όπως έχει ήδη αναλυθεί, τα λογιστικά σκάνδαλα ή οι λογιστικές απάτες είναι κυρίως επιχειρηματικά σκάνδαλα τα οποία προκύπτουν από την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, μέσω εντολών που δίνουν τα ανώτερα στελέχη της διοίκησης των επιχειρήσεων. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, τα στελέχη διογκώνουν τα έσοδα των επιχειρήσεων και μειώνουν τα έξοδα, είτε αυξάνουν τεχνικά την αξία των περιουσιακών στοιχείων τους αποκρύπτοντας ή μεταθέτοντας στο μέλλον υποχρεώσεις, πάντα σε συνεργασία με υπαλλήλους ή άλλα στελέχη θυγατρικών επιχειρήσεων.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων η οποία και δημιουργεί τα εταιρικά σκάνδαλα, μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να είναι νόμιμη ή σχεδόν νόμιμη. Με άλλα λόγια, μπορεί η διοίκηση μιας εταιρίας να προβαίνει σε κινήσεις τέτοιες, οι οποίες να είναι καθόλα νόμιμες και όμως να συνιστούν μείωση των εξόδων ή αύξηση των εσόδων με τεχνητούς τρόπους.

Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί ότι για τα εταιρικά σκάνδαλα δεν ευθύνονται μόνο τα ανώτερα στελέχη της διοίκησης μιας εταιρίας. Συχνό φαινόμενο είναι αρκετοί διευθυντές ή υπάλληλοι να πιέστηκαν ή οικειοθελώς να μετέβαλλαν τις οικονομικές καταστάσεις για προσωπικό τους όφελος, πάνω από αυτό της εταιρίας. Η προσωπική φιλοδοξία και γενικότερα η τάση για πλουτισμό παίζει μεγάλο ρόλο στα εταιρικά σκάνδαλα παγκοσμίως.

Στο παρόν κεφάλαιο, θα παρουσιαστούν τα μεγαλύτερα εταιρικά σκάνδαλα, σε παγκόσμιο αλλά και σε τοπικό εθνικό επίπεδο, τα οποία αποτέλεσαν ορόσημο για την μεταβολή του παγκόσμιου και εθνικού οικονομικού περιβάλλοντος και καθιέρωσαν νέους κανόνες και πρακτικές για τη διασφάλιση και την ενίσχυση των ελεγκτικών διαδικασιών και την αναμόρφωση των Λογιστικών Προτύπων.

4.2 Τα Διεθνή Εταιρικά Σκάνδαλα

Η Περίπτωση της Enron Corporation

Η εταιρία Enron αρχικά, λειτούργησε με την επωνυμία «Northern Gas Company» και ιδρύθηκε το 1930 στις ΗΠΑ. Ο αρχικός προορισμός της εταιρίας ήταν η διανομή φυσικού αερίου για οικιακή χρήση, κυρίως για τη θέρμανση των σπιτιών. Η προσπάθεια της εταιρίας να εδραιωθεί στην αγορά είχε προβλήματα καθώς διάφορα προβλήματα με το δίκτυό της ανέκυπταν, προκαλώντας ανησυχίες, αποτρέποντας υποψήφιους πελάτες να χρησιμοποιούν την παροχή φυσικού αερίου. Ωστόσο, η εξάπλωση της οικονομικής κρίσης δεν άφησε άλλες εναλλακτικές στους καταναλωτές, από το να χρησιμοποιούν το φθηνό, αλλά κατά τα άλλα άσχημο δίκτυο φυσικού αερίου της εταιρίας.

Το παραπάνω γεγονός, σε συνδυασμό με τα φθηνά εργατικά χέρια τα οποία υπήρχαν κατά την δεκαετία του 1930, επέτρεψε στην εταιρία να αναπτύξει το δίκτυο της και το επεκτείνει αρκετά, μιας και πλέον εξυπηρετούσε τόσο νοικοκυριά, όσο και βιομηχανίες. Τα κέρδη της εταιρίας αυξάνονταν με γοργούς ρυθμούς και η διοίκηση της εταιρίας ξεκίνησε μια προσπάθεια εξαγοράς αρκετών μικρότερων εταιριών οι οποίες ήταν ανταγωνίστριες.

Σκοπός της διοίκησης της εταιρίας ήταν να γίνει ο ηγέτης του χώρου, δηλαδή ο μεγαλύτερος προμηθευτής φυσικού αερίου στις ΗΠΑ. Το έτος 1947, το οποίο ήταν και το πλέον καθοριστικό για την εταιρία, οι μετοχές της εταιρίας εισήχθησαν στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Η διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο, προσέφερε στην εταιρία πρόσβαση στις εγχώριες κεφαλαιαγορές και την αναγκαία ρευστότητα για να μπορέσει να συνεχίσει την στρατηγική την οποία ανέπτυξε, δηλαδή την ανάπτυξη μέσω των εξαγορών.

Αργότερα, κατά την δεκαετία του 1970, η εταιρία έγινε ο κύριος επενδυτικός μέτοχος στην κατασκευή του αγωγού της Αλάσκα. Η επενδυτική κίνηση αυτή επέτρεψε στην εταιρία να εκμεταλλευτεί τα κοιτάσματα φυσικού αερίου που διέθετε στον Καναδά.

Το 1980, η εταιρία μετονομάστηκε σε InterNorth Inc. και μέσα στην δεκαετία η διοίκηση της εταιρίας πραγματοποίησε άνοιγμα στη σφαίρα των επιχειρήσεών της, επενδύοντας και σε άλλες δραστηριότητες, πέραν του φυσικού αερίου όπως τα χημικά, τον λιγνίτη και την εμπορία καυσίμων. Το 1985 η εταιρία εξαγόρασε την Houston Natural Gas Company με αντίτιμο τα 2,3 δις δολάρια, πράγμα που της επέτρεπε να ελέγχει το μεγαλύτερο δίκτυο αγωγών φυσικού αερίου στις ΗΠΑ, μήκους 40.000 μιλίων.

Ένα χρόνο αργότερα, το 1986, η εταιρία μετονομάστηκε ξανά σε Enron, με έδρα το Houston στο Τέξας και τον Kenneth Lay (πρώην πρόεδρος της Houston Natural Gas) να αποτελεί το κορυφαίο στέλεχος της Enron. Η πολιτική την οποία εφήρμοσε ο Lay, αφορούσε την στρατηγική της επιθετικής ανάπτυξης, προσλαμβάνοντας στελέχη τα οποία θα τον βοηθούσαν στην στρατηγική αυτή (15).

Το 1995 η Enron, πραγματοποίησε άνοιγμα στην ευρωπαϊκή αγορά και 4 χρόνια μετά, μετασχηματίστηκε σε μια εταιρία βασισμένη στα νέα πρότυπα της οικονομίας με τη χρήση διαδικτύου, την EnronOnline. Η εταιρία αυτή δραστηριοποιείται ως ένας ιστότοπος από τον οποίο μπορεί κανείς να προβεί στην διενέργεια εμπορικών συναλλαγών, να συλλέγει δεδομένα για τιμές, να συλλέγει πληροφορίες σχετικά με τη βιομηχανία του φυσικού αερίου και της ενέργειας. Η δραστηριοποίηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα το 2000 η εταιρία να εμφανίζει μικτά κέρδη 101 δις δολαρίων (16).

Η εταιρία συνέχισε να επεκτείνεται την δεκαετία του 2000, με αρκετά πολύπλοκες χρηματοοικονομικές δραστηριότητες (ventures), προσφέροντας συμβόλαια και χρηματοοικονομικά hedges με πελάτες. Τα χρηματοοικονομικά αυτά εργαλεία είχαν σχεδιαστεί με σκοπό να προστατεύουν τους πελάτες από κινδύνους. Το αποτέλεσμα της επέκτασης αυτής ήταν η εταιρία να έχει έναν όγκο συναλλαγών ο οποίος βασιζόταν στις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, παρά στο κύριο αντικείμενο το οποίο ήταν η διανομή φυσικού αερίου. Για να μπορέσει να ανταπεξέλθει η εταιρία στα νέα δεδομένα, προσέλαβε σημαντικό αριθμό εξειδικευμένων υπαλλήλων στα μαθηματικά και τα οικονομικά.

Εν συνεχεία, η εταιρία πραγματοποιούσε συναλλαγές με «εταιρίες ειδικού σκοπού», οι οποίες είχαν αμφίβολα λογιστικά αποτελέσματα. Εκείνη την περίοδο, πολλές εταιρίες εκμεταλλεύτηκαν τις οδηγίες που έδιναν τα λογιστικά πρότυπα σχετικά με τις «εταιρίες ειδικού σκοπού», ώστε να μεταφέρουν ποσά από τις υποχρεώσεις τους σε εταιρίες οι οποίες δεν είχαν σχέση με τους ενοποιημένους ισολογισμούς τους. Η Enron, ακολουθώντας το κλίμα αυτό, ίδρυσε εκατοντάδες τέτοιες «εταιρίες ειδικού σκοπού».

Το κίνητρο για την χρήση των εταιριών αυτού του είδους από την Enron, ήταν η ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη της τελευταίας για κεφάλαια την δεκαετία του 1990. Τα διευθυντικά στελέχη της εταιρίας μετέτρεπαν την Enron από μια εταιρία που είχε καθιερωθεί στην παροχή υπηρεσιών για φυσικό αέριο, σε έναν μεσάζοντα για τις βιομηχανίες ενέργειας. Η μετατροπή των δραστηριοτήτων της, ανάγκαζε για ολοένα και περισσότερα κεφάλαια. Για να μπορέσει να επιτύχει αυτό η εταιρία, έπρεπε να πείσει τους δανειστές της να συνεχίζουν να εισφέρουν χρήματα. Επιπρόσθετα, έπρεπε η Enron να διατηρεί την πιστοληπτική ικανότητά της, με τη βοήθεια θετικών και ισχυρών οικονομικών καταστάσεων για κάθε χρήση.

Η ωραιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων, πραγματοποιούνταν από τα στελέχη της Enron, καθώς θέλαν με τον τρόπο αυτό να αυξήσουν την τιμή της μετοχής της επιχείρησης και να την διατηρήσουν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Αρκετές συμβάσεις δανείων των «εταιριών ειδικού σκοπού», διαπραγματεύτηκαν από την Enron, συμπεριλαμβανομένων και των αποκαλούμενων τιμών εκκίνησης (price triggers). Στην περίπτωση όπου η

χρηματιστηριακή τιμή της μετοχής έπεφτε κάτω από το επίπεδο που είχε προκαθοριστεί, η Enron διέθετε επιπλέον μετοχές για να αντισταθμίσει το δάνειο ή να αναδιαρθρώσει προγενέστερες συναλλαγές με την «εταιρία ειδικού σκοπού».

Εκτός από τις «εταιρίες ειδικού σκοπού», η Enron δημιούργησε και ορισμένα χρηματοοικονομικά εργαλεία με σκοπό να μειώσει τους κινδύνους οι οποίοι σχετίζονταν με το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο. Τα προϊόντα αυτά τα ονόμασε “raptors”. Με τα προϊόντα αυτά, κάλυπτε δυνητικές ζημιές από επενδύσεις της εταιρίας, για όσο διάστημα η τιμή της μετοχής της διαπραγματευόταν σε ικανοποιητικό βαθμό. Ουσιαστικά κατά τον τρόπο αυτό κάλυπτε το χρέος της, εκμεταλλευόμενη τις λογιστικές πρακτικές. Έτσι, κατάφερε να αποκρύψει χρέη 3,9 δις δολαρίων για την δεκαετία 1992-2001. Τα δάνεια αυτά, τα οποία η Wall Street τα εκλάμβανε με τη μορφή hedge (χρηματοοικονομικό προϊόν), λογίζονταν από την Enron ως δραστηριότητα, ώστε με τον τρόπο αυτό να μην προκαλείται ανησυχία και τριγμοί στους επενδυτές και πιστωτές.

Κατά το τρίτο τετράμηνο του 2001, η εταιρία κατέγραψε ζημιές 618 εκατομμυρίων δολαρίων, με ταυτόχρονη μείωση στα ίδια κεφάλαιά της αξίας 1,2 δις δολαρίων. Ο αντίκτυπος της μείωσης αυτής ήταν να μειωθεί και η αξία της τιμής που διαπραγματευόταν η μετοχή της εταιρίας. Την περίοδο εκείνη, εμφανίστηκαν κάποιες εταιρίες, οι οποίες ενδιαφέρθηκαν να διασώσουν την Enron από τη χρεωκοπία, με μια επένδυση ύψους 8 δις δολαρίων σε μετρητά, με σκοπό την εξαγορά μετοχών της Enron. Ωστόσο, η συμφωνία αποσύρθηκε, έπειτα από υποβάθμιση των Enron στην κατηγορία «σκουπίδια», από τους επενδυτικούς οίκους.

Κατόπιν του γεγονότος αυτού, η Enron εντάχθηκε στο κεφάλαιο 11 περί χρεωκοπίας στις 2/12/2001. Η ανακοίνωση αυτή, περί χρεωκοπίας, οδήγησε την τιμή της μετοχής στα 40 σέντ του δολαρίου, ενώ άμεση αντίδραση από το δείκτη NYSE ήταν η αναστολή των συναλλαγών για την μετοχή της Enron, με τη διαδικασία του τυπικού αποκλεισμού (16).

Το παραπάνω γεγονός, αποτέλεσε ένα από τα μεγαλύτερα γεγονότα πτώχευσης εταιρίας στις ΗΠΑ, με την απόλυση 4000 υπαλλήλων ως

συνέπεια. Η Enron ήταν μια εταιρία που σκοπός της ήταν να παράγει κέρδη χωρίς φραγμούς και όρια.

Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Enron από μόνη της δεν θα μπορούσε να παραποιήσει τις καταστάσεις της και να οδηγηθεί στο αποτέλεσμα της χρεωκοπίας, εάν δεν είχε σύμμαχό της μια μεγάλη λογιστική – ελεγκτική εταιρία. Για το σκοπό αυτό η Enron, προσέλαβε την Arthur Andersen, η οποία είχε ένα σημαντικό μερίδιο ευθύνης για την κατάληξη της Enron. Η Andersen, ενώ αρχικά καθιερώθηκε ως μια σκληρή ελεγκτική εταιρία, η οποία πρέσβευε τις αρχές της διαφάνειας και της αξιοκρατίας, κατόπιν συνέδεσε το όνομά της με τα μεγαλύτερα οικονομικά σκάνδαλα των ΗΠΑ.

Η Andersen ήταν υπεύθυνη των λογιστικών καταχωρήσεων της Enron για δώδεκα συναπτά έτη, ενώ για τα έτη 1997-2001 ήταν η ελεγκτική εταιρία η οποία ενέκρινε τις οικονομικές καταστάσεις και συνεπώς τα αποτελέσματα της Enron. Η περίοδος αυτή ήταν η «μαύρη» περίοδος όπου η Enron παραποιούσε τα κέρδη της, διογκώνοντας τα. Ενώ λοιπόν η Andersen εντόπισε στα βιβλία της Enron προβλήματα υψηλού χρηματοπιστωτικού κινδύνου, αξίας 51 εκατομμυρίων δολαρίων, αποφάσισε να τα παραβλέψει, χωρίς να τα διορθώσει. Επίσης, παρότι η ελεγκτική εταιρία έκανε συστάσεις για να προβεί η Enron σε ρυθμίσεις, με τις οποίες θα μειωνόταν το εικονικό εισόδημα κατά 50%, η εταιρία δεν το έπραξε και η ελεγκτική υπέγραψε για την ορθότητα και την αξιοπιστία των καταστάσεων.

Η ελεγκτική εταιρία παρείχε εκτός από ελεγκτικές, συμβουλευτικές και υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου στην Enron. Η σχέση συνεργασίας των δύο εταιριών ήταν τόσο μεγάλη, ώστε οι εργαζόμενοι των εταιριών αυτών να μην μπορούν να ξεχωρίσουν ποιος εργάζεται σε ποια επιχείρηση. Το 2002 και λίγες ημέρες πριν την αίτηση πτώχευσης της Enron, το Κογκρέσο ανακαλύπτει ότι η Andersen διέταξε την καταστροφή εγγράφων τα οποία σχετίζονταν με τον οικονομικό έλεγχο της Enron, με σκοπό να αποπροσανατολίσει τις έρευνες για την χρεωκοπία.

Η αποκάλυψη αυτή, στοίχισε στην Andersen τόσο σε πελάτες όσο και σε τζίρο, ενώ ταυτόχρονα σταμάτησε η διαδικασία εξαγοράς της από την Delloitte & Touche. Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν η μείωση κατά 25% περίπου του

ανθρώπινου δυναμικού της Andersen, ενώ όσο προχωρούσαν οι έρευνες της δικαιοσύνης για το σκάνδαλο σήμαινε και το τέλος της ελεγκτικής εταιρίας.

Η περίπτωση της Enron δημιούργησε προβληματισμούς σχετικά με το λογιστικό και ελεγκτικό επάγγελμα, ενώ η δημοσιοποίηση του γεγονότος συνέβαλλε στην ανάγκη για ενδυνάμωση των λειτουργιών του ελέγχου και τη βελτίωση των λογιστικών πρακτικών και μεθόδων απεικόνισης των γεγονότων λογιστικά. Λίγο μετά την διάλυση της Enron, το FASB επέβαλε αυστηρότερες λογιστικές και οικονομικές οδηγίες για η λειτουργία και την απεικόνιση των γεγονότων των «εταιριών ειδικού σκοπού», ενώ παράλληλα δημιουργήθηκε μια νέα Αρχή που θα επέβλεπε τη διαδικασία δημιουργίας κανόνων για το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή (17).

Η πτώση της Enron έπαιξε ρόλο και στη δημιουργία της νομοθετικής πράξης Sarbanes-Oxly Act (SOX) στις 30 Ιουλίου του 2002. Θεωρείται μία από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις στους ομοσπονδιακούς νόμους χρεογράφων από τη New Deal του FDR το 1930. Άλλες χώρες επίσης υιοθέτησαν νομοθετικές ρυθμίσεις εταιρικής διακυβέρνησης. Αυτός ο νόμος προβλέπει αυστηρότερες κυρώσεις για απάτη και μεταξύ άλλων απαιτεί οι δημόσιες επιχειρήσεις να αποφεύγουν να δίνουν δάνεια στη διοίκηση, να αποκαλύπτουν πιο λεπτομερείς πληροφορίες στο κοινό, να διατηρούν μεγαλύτερη ανεξαρτησία από τους εξωτερικούς ελεγκτές τους αλλά και να κοινοποιούν και να υφίστανται έλεγχο στις εσωτερικές ελεγκτικές διαδικασίες των οικονομικών τους, κάτι που συζητήθηκε έντονα. Παρά ταύτα, συγκεκριμένα εφόδια στη νομοθεσία εξετάζονται στο Κογκρέσο.

Ο ιστορικός και νομοθέτης χρεογράφων Joel S. Seligman είχε σημειώσει στη Washington Post ότι: "Πρόκειται για το μεγαλύτερο εταιρικό σκάνδαλο όλων των εποχών. Ήταν ένας από τους άμεσους λόγους δημιουργίας τις Sarbanes-Oxley Act, τις κυβερνητικές μεταρρυθμίσεις στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και το NASD, καθώς και το βασικό λόγο επαναπροσδιορισμού της εταιρικής συμπεριφοράς από τότε που μπορούμε να θυμηθούμε."

Οι μακρόχρονες δίκες και επιπλοκές που έπονται της κατάρρευσης της Enron δεν είναι ακόμη τελείως ευδιάκριτες, αλλά το ίδιο το γεγονός της πτώσης της είχε αξιοσημείωτες επιπτώσεις στις ΗΠΑ, το ΗΒ, αλλά τελικώς και στην

Ευρώπη. Τα αμερικανικά ΜΜΕ έκαναν αναφορές σε προσανατολισμό των δικαστικών ερευνών και προς πιθανές πολιτικές διαστάσεις του σκανδάλου, αλλά και προς τα συγγενικά πρόσωπα των στελεχών της εταιρείας.

Η δίκη της Arthur Andersen LLP βοήθησε στην αποκάλυψη προβλημάτων και στη WorldCom. Η επακολουθούμενη πτώχευση αυτής της εταιρείας τηλεπικοινωνιών γρήγορα προκάλεσε ένα κύμα ποικίλων οικονομικών προβλημάτων, παρασύροντας και πολλές άλλες εταιρίες. Παρά το γεγονός πως μέχρι την κατάρρευση της WorldCom η περίπτωση της Enron αποτελούσε τη μεγαλύτερη πτώχευση στην ιστορία, τα δεδομένα άλλαξαν μετά την πτώση της WorldCom και πιο πρόσφατα με την οικονομική καταστροφή της Lehman Brothers.

Επιπλέον, τα ιστορικά δεδομένα των προβλημάτων της Enron προσδιορίζονται χρονικά στα τέλη της δεκαετίας του '90, μια περίοδο κατά την οποία αναδείχθηκαν πολλά χρηματιστηριακά προβλήματα, εταιρίες offshore και περιπτώσεις εσωτερικής πληροφόρησης σε πολλά μέρη του κόσμου (π.χ. χρηματιστηριακή κρίση του 1999). Επίσης, η κατάρρευσή της το 2001 ακολούθησε την ενεργειακή κρίση της Καλιφόρνια του 2001, αλλά προέκυψαν και πολλά προβλήματα μετά από αυτήν, όπως μικρές πετρελαϊκές κρίσεις[52] και σύγχρονα προβλήματα της ευρύτερης αμερικανικής αγοράς που κλιμακώθηκαν με τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007. Στις αρχές του 21ου αιώνα, καθιερώνονται σταδιακά τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, στα οποία εν συνεχεία ενσωματώνονται τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης και οι Διερμηνείες, με σκοπό την καθιέρωση συγκεκριμένων λογιστικών πρακτικών ομοιόμορφα, έχοντας λάβει υπόψιν κατά το σχεδιασμό τους προηγούμενες διεθνείς εμπειρίες. Παράλληλα, ανοίγει μια μεγάλη κουβέντα στην Ευρώπη για τις εξωπραγματικές αμοιβές και bonus των στελεχών και managers.

Η Περίπτωση της Parmalat

Η εταιρία αυτή χαρακτηρίζεται από πολλούς αναλυτές ως η Enron της Ευρώπης. Η περίπτωση της Parmalat χαρακτηρίζεται ως αποτυχία της εταιρικής διακυβέρνησης. Κατά ορισμένους αναλυτές, η αποτυχία της συγκεκριμένης εταιρίας έγκειται στο γεγονός ότι υπήρχαν πολλά χαρακτηριστικά λογιστικής απάτης και όχι αποτυχία της εταιρικής διακυβέρνησης. Συμπαρομαρτούντα θεωρούνται η έλλειψη διαφάνειας και η ύπαρξη αυστηρού ελέγχου της διοίκησης (18).

Η Parmalat είναι μια πολυεθνική εταιρία η οποία δραστηριοποιείται στο χώρο των τροφίμων, ιδιαίτερα δε με τα γαλακτοκομικά προϊόντα. Η εταιρία ιδρύθηκε το 1961, μιας και ο ιδρυτής της, εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία για δημιουργία μονάδας παστερίωσης με σκοπό την βιομηχανοποίηση και διανομή γάλακτος. Στην προσπάθεια αυτή, συνέβαλλε και μια σουηδική εταιρία, με την τεχνογνωσία της, η Tetra Pack, η οποία διέθετε τα προϊόντα της από χαρτόνι.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η εταιρία κατάφερε να γίνει η 8^η μεγαλύτερη βιομηχανία τροφίμων στην Ιταλία, ενώ σε άλλες 30 χώρες του κόσμου υπήρξε η πρώτη εταιρία στην αγορά γαλακτοκομικών προϊόντων. Το 1990 η εταιρία εισήχθη για πρώτη φορά στο Χρηματιστήριο του Μιλάνου.

Ο γαλακτοκομικός τομέας δεν ήταν η μόνη δραστηριότητα της εταιρίας. Το 1980 η εταιρία εξαγόρασε, κατόπιν εντολής του ιδρυτή της, ένα τηλεοπτικό κανάλι, το Odeon TV. Το τηλεοπτικό κανάλι αυτό, χρεωκόπησε το 1989,

κάνοντας την επένδυση αυτή παραπάνω από αρνητική για την Parmalat, η οποία πλήρωσε και το κόστος της χρεωκοπίας.

Το 1990, ο ιδρυτής της εταιρίας πραγματοποίησε επενδύσεις και σε άλλους τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ένα από αυτά τα «ανοίγματα» αποτέλεσε και η επένδυση στην ποδοσφαιρική ομάδα Parma. Επίσης, η εταιρία είχε μια θυγατρική, την Parmatour, η οποία δραστηριοποιούνταν στον τομέα του τουρισμού και ειδικότερα στα ταξίδια και την αναψυχή. Για την χρηματοδότησή της Parmatour, η Parmalat ξόδεψε περί τα 350 εκατομμύρια Στερλίνες.

Τα πρώτα προβλήματα οικονομικής φύσης εμφανίστηκαν στην εταιρία το 2003, όπου η ρευστότητα άρχισε να στενεύει. Τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους η εταιρία δυσκολεύτηκε να αποπληρώσει 150 εκατομμύρια ευρώ σε ομολογιούχους, έχοντας ως αποτέλεσμα την πτώση της τιμής της μετοχής κατακόρυφα. Τον ίδιο μήνα η κεντρική Τράπεζα της Αμερικής, ανακοινώνει ότι η εταιρία Bonlat, η οποία αποτελεί θυγατρικής της Parmalat, και εμφάνιζε καταθέσεις ύψους 4 δις Ευρώ, είχε πλαστό υπόλοιπο. Αποτέλεσμα αυτών των γεγονότων ήταν η Parmalat να κηρύξει πτώχευση, ανακοινώνοντας εταιρικά χρέη αξίας 14 δις Ευρώ, τα οποία ήταν αυξημένα κατά 8 φορές σχετικά με την προηγούμενη χρήση. Η χρεωκοπία της εταιρίας αυτής αποτέλεσε την μεγαλύτερη στην Ευρώπη, κατηγορώντας την διοίκηση για ξέπλυμα χρήματος και λογιστικές απάτες. Το δικαστήριο κατηγόρησε τον ιδρυτή της εταιρίας για το ρόλο του στο οικονομικό σκάνδαλο και τον καταδίκασε σε 10 χρόνια φυλάκιση, ενώ τα υπόλοιπα 7 μέλη του διοικητικού συμβουλίου αθωώθηκαν.

Η Parmalat κατέρρευσε εξαιτίας ορισμένων αιτιών. Κατά πολλούς, η αιτία για την αποτυχία της εταιρίας προερχόταν από τα συγκρουόμενα συμφέροντα που είχαν οι τράπεζες. Αυτό σήμαινε ότι οι τράπεζες οι οποίες δάνειζαν τα χρήματα στην εταιρία, ενώ ταυτόχρονα ήταν υπεύθυνες για την αναδιοργάνωση του κεφαλαίου της εταιρίας ενεργούσαν σαν οικονομικοί σύμβουλοι. Ταυτόχρονα, ο νόμος «περί Αξιών» και ο «Κώδικας Preda», τα οποία αναλύονται στην Εταιρική Διακυβέρνηση, δεν είχαν τον ουσιαστικό και καθοριστικό ρόλο, μην έχοντας την επίπτωση που έπρεπε στην εταιρία.

Σύμφωνα με τον «Κώδικας Preda», η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου θα πρέπει να αποτελείται τόσο από εκτελεστικά όσο και από μη εκτελεστικά μέλη, έτσι ώστε τα μη εκτελεστικά μέλη να μπορούν να διαχειριστούν ένα σημαντικό μέρος των αποφάσεων στα εταιρικά συμβούλια. Κατά την διενέργεια ελέγχου μετά την κατάρρευση της εταιρίας, αποκαλύφθηκε ότι από τα 13 μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας, μόλις τα 4 ήταν ανεξάρτητα και τα υπόλοιπα 9 ήταν εκτελεστικά. Κατά τους Buchaman και Yang (19), η εταιρία είχε τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί μια διάταξη του παραπάνω κώδικα, με την οποία μπορούσε να εξηγήσει γιατί δε τηρεί κάποιους από τους όρους που συμπεριλαμβάνονται στον κώδικα, και έτσι και έκανε. Η εταιρία υποστήριξε ότι με δεδομένη την υφιστάμενη μετοχική σύνθεση δεν θεώρησε απαραίτητο να συμμορφωθεί με τον κώδικα.

Η έρευνα για το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας, έδειξε ότι τα μη εκτελεστικά μέλη της εταιρίας ήταν ουσιαστικά στο κοντινό περιβάλλον του ιδρυτή της εταιρίας. Ακόμη, ο ιδρυτής της εταιρίας αποτελούσε τον Πρόεδρο και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της εταιρίας. Τα παραπάνω αποτελούσαν τρωτά σημεία του ελέγχου της εταιρίας, μιας και επηρεαζόταν η δομή του ελέγχου, όπως οι ελεγκτές και οι διάφορες ελεγκτικές επιτροπές, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ιδιαίτερες συνθήκες στο κομμάτι αυτό, οι οποίες οδηγούσαν στη μη επίτευξη της βέλτιστης αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας που θα έπρεπε να είχαν οι ελεγκτικοί μηχανισμοί (20). Όπως γνωστοποιήθηκε στις οικονομικές καταστάσεις της χρήσης 2003, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας αποτελούνταν από μέλη της οικογένειας του ιδρυτή, καθώς και από προσωπικούς φίλους του.

Βέβαια, δεν έφταιγε μόνο η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας για την οικονομική κατάρρευση της, αλλά και οι λογιστικές πρακτικές, οι οποίες επηρέασαν την πορεία της εταιρίας και την οδήγησαν στην αποτυχία. Για την ταχύτατη ανάπτυξη της εταιρίας, το Διοικητικό Συμβούλιο προέβη σε εξαγορές στην Αμερική, οι οποίες ήταν αρκετά ακριβές και είχαν πληρωθεί μέσω ομολόγων. Το παραπάνω γεγονός, προκάλεσε ιδιαίτερες δυσκολίες στην εταιρία, μιας και απέφερε πίεση στον Ισολογισμό της εταιρίας. Επιπρόσθετα, η εταιρία χρησιμοποίησε μετρητά τα οποία προέρχονταν από

τα ομόλογα του έτους 1990 και έπειτα, διογκώνοντας τα έσοδα της μέσα από εικονικές πωλήσεις.

Η Parmalat, θα μπορούσε κανείς να αναφέρει, ότι κατέρρευσε εξαιτίας τόσο της εταιρικής διακυβέρνησης, όσο και των λογιστικών πρακτικών. Τα παραπάνω αποτελούν ένα πολύπλοκο θέμα, μιας και η ίδια η δομή του ομίλου είναι περίπλοκη. Η εταιρία είχε περίπου 170 θυγατρικές εταιρίες, ενώ τα κεφάλαια κινούνταν μεταξύ του ομίλου. Από τις θυγατρικές της εταιρίας, κάποιες είχαν την έδρα τους σε φορολογικούς παραδείσους (όπως λ.χ. τα νησιά Cayman), δυσκολεύοντας την παρακολούθηση των ταμειακών ροών τους και των περιουσιακών στοιχείων τους (21).

Οι λογιστικές πρακτικές που εφαρμόζε η εταιρία, είχαν ως σκοπό να εξαπατήσουν τους μετόχους της εταιρίας, προς όφελος του Διοικητικού Συμβουλίου. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, υπήρξε η ανοχή των ελεγκτικών εταιριών που έλεγχαν την εταιρία, αλλά και η προθυμία των ιταλικών τραπεζών που δάνειζαν την εταιρία, να εξακολουθούν να το πράττουν χωρίς να έχουν επαρκή πληροφόρηση για την χρηματοοικονομική κατάσταση της.

Ο συνδυασμός των λογιστικών παρατυπιών μαζί με την έλλειψη της εταιρικής διαφάνειας, την κακή χρήση των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης και την αναποτελεσματικότητα των ελέγχων αποτέλεσαν τους κύριους παράγοντες για την χρεωκοπία της εταιρίας.

Η Περίπτωση της Lehman Brothers

LEHMAN BROTHERS

Τον 19^ο αιώνα, εξαιτίας των γενικότερων πολιτικών αναταραχών στην Ευρώπη και ειδικότερα των άσχημων οικονομικών συνθηκών στην Γερμανία, οδήγησαν πάνω από 6 εκατομμύρια Γερμανούς να μεταναστεύσουν στην Αμερική, αναμεσά τους και τα αδέρφια Lehman.

Τα τρία αδέρφια με καταγωγή από τη Βαυαρία, εγκαταστάθηκαν το 1844 στο Μοντγκόμερι, ιδρύοντας ένα μικρό παντοπωλείο. Μεταξύ των πελατών των αδερφών ήταν και πολλοί αγρότες βαμβακιού. Τα αδέρφια Lehman, συναλλασσόμενοι με αυτούς, αντιλήφθηκαν ότι η ενασχόληση τους με την αγορά και την πώληση βαμβακιού θα τους απέφερε περισσότερα κέρδη από ότι το παντοπωλείο. Έτσι λοιπόν, δημιούργησαν ένα γραφείο στην Νέα Υόρκη, το 1860, το οποίο ασχολούνταν αποκλειστικά με την αγοραπωλησία βαμβακιού, το οποίο εκείνη την περίοδο αποτελούσε το μεγαλύτερο εξαγωγίμο προϊόν της Αμερικής, αποτελώντας τα $\frac{3}{4}$ της παγκόσμιας παραγωγής βαμβακιού.

Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί ότι εξαιτίας των γεγονότων που λαμβάναν χώρα την περίοδο εκείνη στην Αμερική, επηρέασαν το γραφείο των αδερφών Lehman. Την περίοδο εκείνη, εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου, επιβλήθηκε εμπάργκο στις Νότιες Πολιτείες, επηρεάζοντας την αγορά του βαμβακιού. Ωστόσο, οι αδερφοί Lehman, προέβλεψαν ότι με την λήξη του εμφυλίου πολέμου, η ζήτηση για βαμβάκι θα εκτοξευθεί και έτσι αγόρασαν μεγάλες

ποσότητες βάμβακος, οι οποίες παρήχθησαν την περίοδο του πολέμου και αποθηκεύτηκαν σε αποθήκες των Νοτίων Πολιτειών. Με τη λήξη του πολέμου τα αδέρφια Lehman επιβεβαιώθηκαν, αποφέροντας τεράστια κέρδη, εξαιτίας της τεράστιας ζήτησης. Οι επιχειρηματικές τους δραστηριότητες επεκτάθηκαν στο εμπόριο καφέ, ζάχαρης και πετρελαιοειδών.

Αργότερα και όσο η εταιρία τους αύξανε δραστηριότητες, εισήχθη στο Χρηματιστήριο. Τα αδέρφια, αξιοποιώντας την εμπειρία τους από χρηματοπιστωτικό σύστημα κατάφεραν να αυξήσουν τα κέρδη τους μέσω μιας επενδυτικής τράπεζας (16). Τα αδέρφια κατάφεραν να στήσουν μια επιχείρηση η οποία ασχολούνται με την διευκόλυνση της ροής των επενδυτικών κεφαλαίων και την αποτελεσματική τιμολόγηση του κινδύνου. Ουσιαστικά βοηθούσαν αγοραστές και πωλητές να διασφαλίσουν ότι το επενδυτικό κεφάλαιο κατανέμεται με τρόπο ο οποίος είναι αποτελεσματικός στις εταιρίες και τους φορείς που χρειάζονται εξωτερικά κεφάλαια για να χρηματοδοτήσουν τις δραστηριότητές τους.

Η εταιρία Lehman Brothers ταυτίστηκε με τις αγορές παραγώγων και αν και ήταν επενδυτική τράπεζα, αποκόμιζε πολλά έσοδα λόγω των παραγώγων διαχειρίζοντας πολλούς μη διαχειρίσιμους κινδύνους.

Η εταιρία παρουσίασε σημαντική οικονομική ανάπτυξη και δραστηριοποιήθηκε στην αγορά στεγαστικών δανείων. Ουσιαστικά η εταιρία διαχειριζόταν ομολογίες, με τις οποίες συνδεόταν οι υποθήκες σε κατοικίες, δηλαδή οι δόσεις ενυπόθηκων δανείων ακινήτων, τα οποία χρησιμοποιούνταν για την εξόφληση των ομολογιών. Το ύψος της παραπάνω δραστηριότητας για το έτος 2006 της εταιρίας ήταν για την Αμερική περίπου 200 τρισεκατομμύρια δολάρια και είχαν ως κάλυψη τα credit default swaps. Η ολοένα και αυξανόμενη ζήτηση για το παραπάνω προϊόν οδήγησε στην επέκταση των δανείων και σε ιδιώτες οι οποίοι δεν είχαν ιδιαίτερα καλή πιστοληπτική ικανότητα. Οι τιμές των ακινήτων την δεκαετία 1995 – 2005 ήταν αυξανόμενες, πράγμα το οποίο οδηγούσε σε ανύπαρκτο κίνδυνο αθέτησης στις υποθήκες κατοικιών. Με την κορύφωση των τιμών στις κατοικίες το 2006 και την κρίση από το 2008 η Lehman Brothers βρίσκεται εκτεθειμένη με ενυπόθηκους τίτλους αξίας 90 δις δολαρίων.

Η εταιρία χρησιμοποιούσε ένα δείκτη μόχλευσης τον οποίο υπολόγιζε με παρονομαστή το σύνολο του Ενεργητικού της, αντί για την Καθαρή Θέση της. Για την χρήση 2007, το ποσοστό μόχλευσης της εταιρίας ήταν 30,7 πράγμα το οποίο σημαίνει ότι για κάθε 30,7 δολάρια του Ενεργητικού, αντιστοιχούσε 1 δολάριο από τα Ίδια Κεφάλαια της. Από τη χρήση 2003 έως και τη χρήση 2007 η εταιρία παρουσιάζει υψηλά έσοδα.

Το πρώτο τρίμηνο του 2008, η τιμή της μετοχής της εταιρίας αυξήθηκε κατά 50% σε μια ημέρα, πράγμα το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών και επιπρόσθετα την αύξηση των αποδοχών του διευθύνοντος συμβούλου της εταιρίας, με την μορφή μπόνους, επειδή κατάφερε αυτή την αύξηση. Ο ίδιος, επειδή αντιλήφθηκε ότι οι οικονομικοί αναλυτές και οι αγορές προεξόφλησαν τον καθαρό δείκτη μόχλευσης, ανάγκασε με απόφαση του την απομόχλευση της εταιρίας, ώστε να κερδίζει την εμπιστοσύνη των αγορών. Έτσι λοιπόν χρησιμοποίησε το τέχνασμα των Repos 105, με αποτέλεσμα οι οικονομικές καταστάσεις αφενός να παρουσιάζονται βελτιωμένες, αφετέρου ως παραπλανητικές.

Το παραπάνω λογιστικό τέχνασμα αφορούσε την απόκρυψη χρεών με την προσωρινή τους μεταφορά εκτός του Ισολογισμού της επιχείρησης στο τέλος κάθε τριμήνου. Τα στελέχη της εταιρίας, χρησιμοποιώντας μια εξαίρεση του SFAS 140 προς όφελος της εταιρίας και των ιδίων, νομιμοποιώντας το Repos 105. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί ο καθαρός δείκτης μόχλευσης της εταιρίας και τα Repos 105 να χαρακτηριστούν από τους ελεγκτές της εταιρίας σαν «λογιστικά κίνητρα» με σκοπό να μπορέσουν να διορθώσουν τις οικονομικές καταστάσεις και τον δείκτη μόχλευσης της εταιρίας.

Η Lehman Brothers στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 και ενώ είχε ενεργητικό ύψους 700 δις δολαρίων, κήρυξε πτώχευση. Με βάση την έκθεση που συντάχθηκε για την πτώχευση αυτή, αναφέρεται ότι τόσο τα στελέχη της εταιρίας κάλυπταν την πραγματική οικονομική θέση της εταιρίας, όσο και η ελεγκτική εταιρία που ασκούσε τον έλεγχο της εταιρίας από το 1994 έως και το 2008. Η πτώχευση της εταιρίας είχε ως αποτέλεσμα την οικονομική ύφεση από τον πλούτο των επενδυτών αλλά και γενικά την ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας.

4.3 Τα Ελληνικά Εταιρικά Σκάνδαλα

Η περίπτωση της Ασπίς Πρόνοια

Η Ασπίς Πρόνοια ιδρύθηκε το 1944 και αποτέλεσε μια από τις πρώτες ασφαλιστικές εταιρίες στην Ελλάδα. Είναι η ασφαλιστική εταιρία εκείνη, όπου εισαγάγει το 1945 το πρώτο ομαδικό ασφάλιστρο στην χώρα. Το 1952, επιχειρεί την πρώτη συστηματική αναβίωση των ασφαλίσεων ζωής, και το επόμενο έτος εξαγοράζει την εταιρία «Πατρίς» και εκπροσωπεί την εταιρία «Sun Insurance Company» για δραστηριοποίηση στις θαλασσοασφάλειες. Η Ασπίς είναι η ασφαλιστική εταιρία που το 1957 αναλαμβάνει την κάλυψη των ασφαλιστικών αναγκών της νεοϊδρυθείσας Ολυμπιακής Εταιρίας.

Το 1971 η εταιρία σε συνεργασία με την «Insurance Company of North America», ιδρύουν την «Interamerican Ζωής», ενώ δύο χρόνια μετά αποχωρεί από το σχήμα μεταβιβάζοντας το μερίδιό της. Το 1986 πραγματοποιείται αλλαγή στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας, μιας και αλλάζει ο κύριο μέτοχος. Το 1989 ο ολλανδικός Όμιλος «Aegon» αποκτά το 40% των μετοχών της εταιρίας.

Την δεκαετία του 1990 η εταιρία εξελίσσεται και ιδρύει σταδιακά την Ασπίς Πρόνοια Ζημιών, την Ασπίς Πρόνοια Αμοιβαίων Κεφαλαίων, την ASPIS BANK και την Ασπίς Χρηματιστηριακή. Ο όμιλος αποτελεί κυρίαρχο παίκτη στην αγορά των χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών προϊόντων, με το 13% του μεριδίου αγοράς στην Ελλάδα.

Το 1994, η εταιρία αγοράζει το μερίδιο της «Aegon» και ένα χρόνο μετά ιδρύει την Ασπίς Επενδυτική. Οι δυο εταιρίες εισάγονται στον Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Από το 1997 έως και το 1999 η εταιρία εξαγοράζει διάφορες άλλες. Ωστόσο, από το 2000 η εταιρία τα συμβόλαια ASPIS BONDS αντί να τα επενδύει σε μερίδια τα χρησιμοποιούσε προς κάλυψη λειτουργικών δαπανών, ταμειακών ελλειμμάτων και δανειακών υποχρεώσεων της. Βέβαια, οι ασφαλισμένοι όταν αντιλήφθηκαν πως δεν πραγματοποιούνταν οι καταβολές των προϊόντων των ασφαλιστήριων συμβολαίων κατήγγειλαν το γεγονός.

Το 2001 η Ασπίς Πρόνοια έκανε αλλαγές στον Ισολογισμό της προηγούμενης χρήσης του 2000, με μείωση κατά 6,9 δις δραχμών της αξίας του χαρτοφυλακίου «εσωτερικό μεταβλητό κεφάλαιο», εξαιτίας της υποτίμησης των επενδύσεων. Κατόπιν του γεγονότος αυτού, η εταιρία αποφάσισε το ποσό αυτό να το συμπεριλάβει στα αποθεματικά της και να μη το εγγράφει στους ισολογισμούς των επόμενων χρήσεων.

Το 2002 η Ασπίς επιδεινώνεται οικονομικά και ενώ ήταν υποχρεωμένη να αγοράσει από τις εισπράξεις των ASPIS BOND της χρήσης 2001, ποσό ύψους 66 εκατομμυρίων Ευρώ, χρησιμοποίησε τα 42 εκατομμύρια για την κάλυψη ζημιών από συμβόλαια του έτους 2000, αλλά και υποχρεώσεις από το έτος 2001. Η εταιρία για να μπορέσει να ανταποκριθεί στην υπάρχουσα κατάσταση, ίδρυσε ένα νέο ασφαλιστικό προϊόν και με λογιστικές ενέργειες παραποίησε τις οικονομικές καταστάσεις της, αυξάνοντας τεχνικά το ύψος των κεφαλαίων της.

Το 2004, η εταιρία προχώρησε σε αύξηση των ιδίων κεφαλαίων της, πράττοντας αυθαίρετη αναπροσαρμογή της αξίας των ακινήτων της, χρησιμοποιώντας την εύλογη αξία, αυξάνοντας την αξία των ακινήτων αυτών κατά 50 εκατομμύρια Ευρώ. Οι καταγγελίες από μεριάς των εργαζομένων, αλλά και από πελάτες της εταιρίας αυξάνονται συνεχώς.

Οι ορκωτοί λογιστές ελεγκτές, το έτος 2005 ανακάλυψαν στον έλεγχο τους για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ότι κάποια από τα ασφάλιστρα δεν επενδύονταν σε τίτλους και μερίδια, αλλά κάλυπτε άλλες ανάγκες. Επίσης, η εταιρία δεν προέβλεψε χρηματοοικονομικό κίνδυνο ύψους 70 εκατομμυρίων Ευρώ και τα οποία δεν μπορούσαν να καλυφθούν από περιουσιακά στοιχεία.

Το 2007 το Υπουργείο Ανάπτυξης δημοσίευσε τα γεγονότα εκείνα τα οποία εντόπιζαν το έλλειμμα των αποθεμάτων, τις υπεραξίες οι οποίες ήταν υπερβολικές και την παραποίηση των οικονομικών στοιχείων τα οποία αλλοίωναν το αποτέλεσμα και την κεφαλαιακή επάρκεια του ομίλου. Το Υπουργείο ενημέρωσε την Τράπεζα της Ελλάδος, την Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και την Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, ενώ ο εισαγγελέας διέταξε περεταίρω έρευνα.

Το επόμενο έτος, η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης ζήτησε από την Ασπίς να δημιουργήσει ένα πλάνο για την χρηματοοικονομική ανάκαμψη του ομίλου. Ωστόσο, δεν έγινε καμία ενέργεια από την μεριά της Ασπίς και οι έλεγχοι που ακολούθησαν ανέφεραν ότι για την εξυγίανση της εταιρίας χρειάζονται περίπου 237 εκατομμύρια Ευρώ. Για να μπορέσει η εταιρία να καλύψει το ποσό, παρουσίασε εγγυητική επιστολή αξίας 550 εκατομμυρίων Ευρώ από τράπεζα του εξωτερικού, η οποία όμως βάσει ελέγχου της Τράπεζας της Ελλάδος, δεν ήταν γνήσια.

Το Σεπτέμβριο του 2009 έγινε η οριστική ανάκληση των αδειών λειτουργίας πέντε ασφαλιστικών εταιριών του ομίλου της Ασπίς, εξαιτίας παράβασης της ασφαλιστικής νομοθεσίας. Αυτό είχε αρκετά αρνητικά αποτελέσματα για την οικονομία της χώρας, μιας και στις πέντε ασφαλιστικές εταιρίες απασχολούνταν ένας ικανοποιητικός αριθμός εργαζομένων και οι εταιρίες κατείχαν πάνω από 1 εκατομμύριο ασφάλειες.

Τον Ιανουάριο του 2010, πραγματοποιείται η εκκαθάριση της Ασπίς Πρόνοια από την Baker Tilly Hellas. Η ελεγκτική εταιρία στην έκθεση την οποία συνέταξε, ανέφερε ότι οι κύριοι λόγοι για την κατάρρευση της εταιρίας ήταν η λογιστική αταξία και οι ανορθόδοξες εγγραφές τις οποίες έπραττε. Η ελεγκτική εταιρία, ανέφερε ότι υπάρχουν δυσκολίες στην εξακρίβωση των λογαριασμών της Ασπίς Πρόνοια μιας και διάφορα ποσά μεταφέρθηκαν σε λογαριασμούς οι οποίοι δεν ήταν σχετικοί. Η εταιρία σε γενικές γραμμές, κινούσε τον λογαριασμό «προβλέψεις επισφαλειών» για να κλείνει στα αποτελέσματά της λογαριασμούς, εξαλείφοντας τους με την αιτιολογία ως ανεπίδεκτες είσπραξης. Η πρακτική αυτή χρησιμοποιήθηκε στο μέγιστο βαθμό από τη διοίκηση της εταιρίας μεταφέροντας ποσά μεταξύ των εταιριών του ομίλου

καλύπτοντας λογιστικές ατασθαλίες και οικονομικές τρύπες συγγενών εταιριών.

Η περίπτωση της Τράπεζας Κρήτης

Η περίπτωση με την λογιστική απάτη της Τράπεζας Κρήτης, είναι συνδεδεμένη με το όνομα του Γεωργίου Κοσκωτά και αφορά τόσο πολιτικό όσο και οικονομικό σκάνδαλο την δεκαετία του 1990. Το κύριο πρόσωπο μπορεί να ήταν ο Γ. Κοσκωτάς, αλλά στο σκάνδαλο ενεπλάκησαν και κυβερνητικά στελέχη της τότε κυβέρνησης της χώρας.

Το 1979, ο Κοσκωτάς εργαζόταν στην Τράπεζα Κρήτης στο οικονομικό τμήμα και ένα χρόνο μετά, έγινε διευθυντής συναλλάγματος της Τράπεζας. Το 1981, παρά το νεαρό της ηλικίας του αναλαμβάνει καθήκοντα αναπληρωτή προϊσταμένου του τμήματος λογιστικής και αργότερα εκτελούσε τα καθήκοντα του ίδιου τμήματος. Ένα από τα καθήκοντά του ήταν και η μεταφορά χρημάτων της Τράπεζας στην Ελλάδα ή το εξωτερικό ως ο νόμιμος αντιπρόσωπος της.

Η θέση του αυτή, μπορούσε να του εξασφαλίσει το ενδεχόμενο της υπεξαίρεσης χρημάτων της τράπεζας. Έτσι τον Ιούνιο του 1980 ο Κοσκωτάς

έκλεψε επιταγές οι οποίες ανήκαν σε πελάτες ύψους 1.155.000 δολαρίων από το υποκατάστημα της Τράπεζας στον Πειραιά. Ο Κωσκοτάς, κατέθεσε το παραπάνω ποσό σε προσωπικό λογαριασμό του, χωρίς όμως να προβεί στην λογιστική καταγραφή του γεγονότος. Εν συνεχεία, χωρίς να υπάρχει κάποιος αριθμός αναφοράς, απέστειλε εντολή μεταφοράς του ποσού αυτού σε λογαριασμό τράπεζας του εξωτερικού τον οποίο κατείχε ο πεθερός του.

Η παραπάνω υπεξαίρεση έγινε σχετικά εύκολα από τον Κωσκοτά, ο οποίος, τέσσερις εβδομάδες αργότερα έκανε την ίδια ακριβώς ενέργεια με τον ίδιο ακριβώς τρόπο για ένα ποσό πάνω από 1,5 εκατομμύρια δολάρια. Εκτός όμως από τις παραπάνω υπεξαირέςεις, το 1981 ο Κωσκοτάς καταφέρνει να αποσπάσει πολλά εκατομμύρια δραχμών από τα αποθεματικά της Τράπεζας Κρήτης και σε σύντομο χρονικό διάστημα κατέχει το 95% των μετοχών της Τράπεζας. Λίγο αργότερα, καταφέρνει να γίνει πρόεδρος του ΔΣ και εκτελεστικός διευθυντής της Τράπεζας και με τον τρόπο αυτό καταφέρνει να ελέγχει την ίδια την Τράπεζα Κρήτης. Για να μπορέσει να διοικήσει με τον τρόπο που επιθυμεί, ο Κωσκοτάς, προσλαμβάνει άτομα της απόλυτης εμπιστοσύνης του σε νευραλγικές θέσεις.

ΤΟ συνολικό ποσό που υπολογίζεται ότι ο Κωσκοτάς κατάφερε να υπεξαირέσει από την τράπεζα φτάνει περίπου τα 31 εκατομμύρια δολάρια. Για να το καταφέρει αυτό, χρησιμοποίησε λογιστικές πρακτικές και παρατυπίες, ώστε να συγκαλύψει τις πράξεις του. Το 1987 η Τράπεζα της Ελλάδος αποφάσισε να προχωρήσει στον έλεγχο της Τράπεζας και των υποκαταστημάτων της, μιας και κινήθηκαν υποψίες σε βάρος του ίδιου του Κωσκοτά. Σε μια πράξη πανικού, κατάφερε με τη βοήθεια εργαζομένων του λογιστηρίου να αντικαταστήσει έγγραφα με άλλα τα οποία ήταν πλαστά.

Για να μπορέσει να καλύψει τα ίχνη του και να συνεχίσει την παράνομη δραστηριότητα του, πλαστογραφεί επιστολές που υποτίθεται απευθυνόταν στον ίδιο και παρείχαν πίστωση εκατομμυρίων δολαρίων από μια γνωστή επενδυτική εταιρία της Νέας Υόρκης.

Για να διαπράξει την απάτη ο Κωσκοτάς, βασίστηκε στο τρόπο με τον οποίο ήταν δομημένο το πληροφοριακό σύστημα της τράπεζας, όπου την εποχή εκείνη κάθε υποκατάστημα της Τράπεζας αποτελούσε μια αυτόνομη λογιστική

μονάδα και τηρούσε δικά της βιβλία, κάνοντας τον έλεγχο των υποκαταστημάτων να είναι αρκετά δύσκολος. Ακόμη, εξαιτίας της κατάρρευσης του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, με διαρκείς υποτιμήσεις της δραχμής και του κλίματος ανασφάλειας οδηγώντας σε ευκαιρίες κέρδους σε όσους είχαν μακροπρόθεσμες θέσεις συναλλάγματος. Επίσης η ασυμφωνία ενός δοσοληπτικού λογαριασμού μεταξύ του κεντρικού καταστήματος και υποκαταστημάτων οδηγούσε σε ασυμφωνίες που ήταν δύσκολο να ελεγχθούν.

Μετά την αποκάλυψη της απάτης, ακολούθησε δίκη από τον Άρειο Πάγο και ο Κωσκοτάς καταδικάστηκε σε 25 έτη κάθειρξης για πληθώρα κακουργημάτων, συμπεριλαμβανομένης της πλαστογραφίας, υπεξαίρεσης και παρακώλυσης του έργου της δικαιοσύνης. Ωστόσο το 2001, αφέθηκε ελεύθερος μιας και εξέτισε 12 χρόνια από την ποινή του, μιας και το δικαστήριο δέχθηκε την μεταμέλεια του.

Η περίπτωση της ETBA Finance

Η συγκεκριμένη περίπτωση περιλαμβάνει ένα σκάνδαλο με υπεξαίρεση χρημάτων τα οποία φτάνουν τα 30 εκατομμύρια Ευρώ. Τα γεγονότα του συγκεκριμένου σκανδάλου πραγματοποιήθηκαν σε δύο περιόδους, με την πρώτη να διαρκεί από τον Σεπτέμβριο του 1996, έως και τον Ιούνιο του 1999

και την δεύτερη από το Φεβρουάριο του 2000 έως και τον Ιανουάριο του 2002. Η αποκάλυψη της υπεξαίρεσης έγινε την δεύτερη περίοδο και η υπόθεση οδηγήθηκε στην δικαιοσύνη.

Η ΕΤΒΑ, Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης Α.Ε., ιδρύθηκε το 1964 ως κρατική τράπεζα με σκοπό να βοηθήσει την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας και να ενισχύσει τις δραστηριότητες σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας.

Η ΕΤΒΑ Finance, αποτέλεσε θυγατρική της παραπάνω τράπεζας με κύριο αντικείμενο την εκκαθάριση των επιχειρήσεων εκείνων οι οποίες αντιμετώπιζαν δυσκολίες ή χρηματοοικονομικά προβλήματα. Επίσης, διαχειριζόταν τα διαθέσιμα των επιχειρήσεων που είχε στο χαρτοφυλάκιο της. Για να καταφέρει να έχει καλύτερες αποδόσεις, τα διαθέσιμα αυτά επενδύονταν σε προθεσμιακές καταθέσεις ή σε συμφωνίες επαναγοράς. Τα διαθέσιμα των επιχειρήσεων που διαχειρίζονταν η ΕΤΒΑ Finance, διατηρούνταν σε ένα ενιαίο λογαριασμό της τράπεζας. Το εισόδημα το οποίο αναλογούσε στους τόκους, μεριζόταν σε δύο λογαριασμούς, έναν της ΕΤΒΑ Finance και ένα για τις εταιρίες υπό εκκαθάριση. Ο μερισμός των τόκων δεν γινόταν αναλογικά και θα ήταν συγκριτικά μεγαλύτερο για την περίπτωση που επενδυόταν το ποσό ξεχωριστά σε κάθε λογαριασμό. Από το 1993 έως και το 1997 τα ποσά τα οποία επενδύθηκαν σε συμφωνίες επαναγοράς ήταν τεράστια, αποδίδοντας εξίσου μεγάλα ποσά σε τόκους, λόγω των μεγάλων επιτοκίων της περιόδου εκείνης στην Ελλάδα.

Οι παραπάνω εργασίες της περιόδου 1993-97 χαρακτηρίστηκαν από αδιαφάνεια και εργασίες που οδηγούσαν σε υπεξαίρεση χρημάτων. Ατασθαλίες παρουσιάστηκαν επίσης και κατά την εκκαθάριση των διάφορων εταιριών με τον λογιστικό χειρισμό των προβλέψεων για τα τέλη εκκαθάρισης χωρίς την έκδοση τιμολογίων και την είσπραξη των αναλογούντων τελών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθούν τα έσοδα της επιχείρησης.

Ένα ακόμη ύποπτο γεγονός ήταν αυτό του ότι ορισμένα στελέχη της εταιρίας λάμβαναν επανειλημμένα αμοιβές για πλασματικές υπηρεσίες, τα οποία η επιχείρηση τα χαρακτήρισε είτε ως μπόνους στο προσωπικό, είτε ως διάφορα έξοδα. Ακόμη αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι υπάλληλοι της εταιρίας

λάμβαναν μεγάλα ποσά ως ταξιδιωτικές αποζημιώσεις, χωρίς να υπάρχουν και πάλι τα σχετικά παραστατικά.

Το 1998 και κατόπιν εντολής της νέας διοίκησης της εταιρίας, μια ελεγκτική εταιρία ξεκινάει μια ειδική έρευνα για τη συγκεκριμένη περίοδο. Ο έλεγχος αποκαλύπτει ότι υπήρχαν πολλοί εργαζόμενοι οι οποίοι εξελίχθηκαν σε ιεραρχικές βαθμίδες της εταιρίας, ακόμη και σε μια χρήση, χωρίς καν να έχουν τα τυπικά προσόντα. Ακόμη, η έκθεση της ελεγκτικής εταιρίας κατέδειξε ότι ο εσωτερικός έλεγχος της εταιρίας είχε έλλειψη των στοιχειωδών κανόνων, με αποτέλεσμα η ορθή λειτουργία της εταιρίας να παρεμποδίζεται σημαντικά. Κατά την περίοδο αυτή, δίνεται έμφαση στην περιγραφή των θέσεων με σαφής και γραπτές αρμοδιότητες του κάθε μέλους του προσωπικού, για να είναι οι ρόλοι προκαθορισμένοι και ρητά καταγεγραμμένοι. Οι διαδικασίες που πραγματοποιούνται πλέον στην εταιρία πρέπει πλέον να πραγματοποιούνται από διαφορετικά άτομα, όσον αφορά το κομμάτι των συναλλαγών. Τα παραπάνω αποτελούσαν τροχοπέδη για τον έλεγχο, αλλά και για το κενό στην οργανωτική δομή της εταιρίας. Ωστόσο, παρά τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις που έκανε η ελεγκτική εταιρία προς την εταιρία, δε ελήφθησαν υπόψη και το 2002 ξέσπασε το οικονομικό σκάνδαλο της εταιρίας κατά την διάρκεια ιδιωτικοποίησης της ETBA Bank και ανέρχονταν σε 32 εκατομμύρια Ευρώ.

Τα άτομα τα οποία εμπλέκονταν στο σκάνδαλο, ήταν στελέχη της ETBA Finance και επίσης άτομα από το χρηματοπιστωτικό και χρηματιστηριακό χώρο. Το σκάνδαλο είχε δύο φάσεις, όπου στην πρώτη υπήρξε η αλματώδης αύξηση της τιμής της μετοχής της εταιρίας στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, ενώ κατά τη δεύτερη η τιμή της μετοχής έπεσε ραγδαία.

Ειδικότερα κατά το πρώτο στάδιο του σκανδάλου, η ETBA Finance πραγματοποιούσε τοποθετήσεις σημαντικών ποσών σε συμβάσεις επαναγοράς με μεγάλη τράπεζα της εποχής όπου χορηγούσε ασυνήθιστα υψηλά επιτόκια για την εποχή. Ωστόσο οι συναλλαγές αυτές αποδείχθηκαν πλαστές και τα χρήματα ουδέποτε τοποθετήθηκαν στις συμβάσεις επαναγοράς. Αντ' αυτού τα χρήματα διοχετευόταν από φυσικά πρόσωπα σε εταιρία για αγορά μετοχών. Το παραπάνω οδήγησε σε αλματώδη αύξηση των τιμών των μετοχών, οδηγώντας σε τεράστια υπερκέρδη για όσους

συμμετείχαν στην απάτη. Στο σκάνδαλο αυτό ευνόησε και το ατελές νομικό πλαίσιο που υπήρχε στη χώρα, αφού τα άτομα που κερδοσκοπούσαν απέδιδαν στη λήξη της περιόδου των συμβολαίων επαναγοράς, τους τόκους, οι οποίοι ήταν ελάχιστοι.

Στο δεύτερο στάδιο, οι τιμές των μετοχών έπεσαν ραγδαία και η απάτη πραγματοποιήθηκε συνεχίζοντας να εκδίδουν πλαστά συμβόλαια επαναγοράς, τα οποία όμως εκδίδονταν στο όνομα μιας ηλικιωμένης κυρίας. Έπειτα, τα ποσά μεταφέρονταν από το όνομα της κυρίας σε χρηματιστηριακή εταιρία και διατίθενται για να αγοραστούν μετοχές. Το προϊόν από την παραπάνω συναλλαγή διαβιβαζόταν σε άλλη χρηματιστηριακή εταιρία και από εκεί σε όσους συμμετείχαν στην απάτη. Οι μετοχές απαξιωνόταν και από την πώλησή τους δεν επαρκούσαν τα ποσά για να καλύψουν τα πλαστά συμβόλαια επαναγοράς. Στο χρονικό σημείο αυτό, ο κύριος εγκέφαλος της υπόθεσης, ρευστοποιεί το χαρτοφυλάκιο του και εξαφανίστηκε με τα χρήματα. Ωστόσο, ποτέ δεν βρέθηκε για να δικαστεί.

Η περίπτωση της εταιρίας αυτής είναι, με βάση την υπεξαίρεση του έγινε, το δεύτερο μεγαλύτερο σκάνδαλο μετά της Τράπεζας Κρήτης, στην Ελλάδα. Για να γίνουν όμως όλα τα παραπάνω, τρία από τα πέντε στελέχη της ETBA Finance συνεργάστηκαν. Η εταιρία ETBA Finance, δεν γνώριζε για το σκάνδαλο, μιας και το κύκλωμα φρόντιζε να εκδίδει πλαστά αποδεικτικά για ψευδείς καταθέσεις σε τράπεζα με προνομιακά επιτόκια.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων έχει αυξηθεί αρκετά τα τελευταία χρόνια σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ η χειραγώγηση των κερδών με σκοπό την ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις και στην Ελλάδα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι οικονομικές απώλειες που πραγματοποιήθηκαν από τα εταιρικά σκάνδαλα που έλαβαν χώρα παγκοσμίως τις τελευταίες δεκαετίες (περιπτώσεις Enron, Parmalat, κλπ.), ήταν ιδιαίτερα μεγάλες για όλα τα μέρη της αγοράς (επενδυτές, πιστωτές, εργαζόμενους, χρηματοπιστωτικά συστήματα και κράτος). Οι απάτες (frauds) που αποκαλύφθηκαν είχαν ως αποτέλεσμα να κλονισθούν οι μηχανισμοί τόσο της λογιστικής επιστήμης όσο και της εταιρικής διακυβέρνησης. Επίσης, κλονίσθηκε η εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού προς τις διοικήσεις των εταιριών και ιδιαίτερα για την ακεραιότητα με την οποία δρουν τα διοικητικά στελέχη, όπως επίσης και για το πως είναι δομημένο το σύστημα εσωτερικού ελέγχου των εταιριών και τέλος την αποτελεσματικότητά με την οποία λειτουργεί οι χρηματοοικονομικές αγορές.

Έχει ήδη αναφερθεί ότι τα κίνητρα για την παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και οι πρακτικές τις οποίες χρησιμοποιούν οι λογιστές κατόπιν υποδείξεων των διοικήσεων τους αποτελούν αντικείμενο για διερεύνηση ακόμη και σήμερα από πολλούς ακαδημαϊκούς, ώστε να γίνει κατανοητός ο μηχανισμός της απάτης και να διερευνηθούν οι αλλαγές εκείνες που θα επιφέρουν βελτιώσεις για την διαδικασία της ροής της πληροφόρησης προς τους χρήστες των καταστάσεων.

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι υπάρχει έντονο το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών από τις εταιρίες και το σημειώνει με τον όρο «Earnings Management». Η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρει ότι οι εταιρίες με χαμηλή συχνότητα ζημιών και με μικρές αποκλίσεις από τα προβλεπόμενα κέρδη, οπότε και είναι σημάδια ύπαρξης χειραγώγησης. Από την άλλη πλευρά, στην Ελλάδα, οι πλέον γνωστές περιπτώσεις παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων αφορούσαν κυρίως την μείωση των κερδών μέσω της διόγκωσης των εξόδων της επιχείρησης, ώστε να μειώνεται η φορολογία. Ωστόσο, όταν διογκώθηκε το φαινόμενο της τοποθέτησης

κεφαλαίων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, με την αυξημένη ενασχόληση του επενδυτικού κοινού, η προσπάθεια για παραποίηση των καταστάσεων εστιάζεται στον αντίποδα, δηλαδή στην αύξηση των εσόδων ώστε να μπορούν να παρουσιάζονται αυξημένα τα κέρδη.

Για να μπορέσουν να περιοριστούν οι δράσεις για την παραποίηση των καταστάσεων, σημαντικό ρόλο θα πρέπει να έχουν οι ελεγκτές των καταστάσεων, οι οικονομικοί αναλυτές και οι εποπτεύουσες Αρχές. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται οι καταστάσεις να πιστοποιούνται από ορκωτούς ελεγκτές, ενώ έχει συσταθεί και Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, που σε συνδυασμό με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς προσπαθούν να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο παραπλάνησης του επενδυτικού κοινού.

Ένα σημαντικό θέμα το οποίο προκύπτει σε όποιον μελετά το θέμα της παραποίησης των κερδών και γενικότερα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι η επέκταση στην έρευνα με τις Εκθέσεις Ελέγχου, οι οποίες προσαρτώνται στις καταστάσεις. Με την μελέτη αυτή, η οποία θα πρέπει να πραγματοποιείται διαχρονικά, μπορούν να προκύψουν ασφαλή συμπεράσματα για την εξέλιξη της διαχείρισης μιας επιχείρησης. Βέβαια, θεμιτό είναι να εξελιχθεί και η έρευνα σε επίπεδο κλάδου, στον οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση και να μελετηθεί ένα μεμονωμένα η επιχείρηση δρα υπό το πρίσμα της παραπλάνησης των επενδυτών ή είναι το γενικότερο κλίμα με το οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις. Επίσης, μπορεί να διερευνηθεί ποιοι κλάδοι είναι οι πλέον επιρρεπείς στην εξαπάτηση του επενδυτικού κοινού.

Ένα ακόμη ζήτημα το οποίο προκύπτει για τους μελετητές είναι αυτό της διερεύνησης της σχέσης που έχουν οι πρακτικές παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με τους αριθμοδείκτες το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι αριθμοδείκτες ρευστότητας, όπου με μια διαχρονική εξέταση των μεγεθών των δεικτών και πως αυτοί εξελίσσονται και της προσπάθειας στρέβλωσης των στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων.

Θα πρέπει να τονισθεί ότι η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου είναι παραπάνω από αναγκαία στις επιχειρήσεις. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι για την παραποίηση

των οικονομικών καταστάσεων και φυσικά της παραπλάνησης των επενδυτών. Βέβαια, η απλή ύπαρξη ενός συστήματος τέτοιου δεν είναι αρκετή, αλλά πρέπει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένο και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της επιχείρησης ώστε να είναι ένα σύστημα βοήθειας για όλη την επιχείρηση.

Η ευθύνη των ελεγκτών, κυρίως των εξωτερικών – ορκωτών ελεγκτών είναι πολύ μεγάλη σχετικά με τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα. Οι ελεγκτές πρέπει να είναι αμέμπτου ηθικής, να ελέγχουν εις βάθος την εταιρία και να επισημαίνουν τα λάθη και τις ανακρίβειες που εντοπίζουν με σκοπό την μελλοντική διόρθωση και βελτίωση τους, ώστε η εταιρία να είναι οικονομικά εύρωστη. Εν κατακλείδι, οι ελεγκτές ως πλήρως ανεξάρτητοι πρέπει να κινούνται σε ένα αυστηρό πλαίσιο ελέγχου μεταξύ αυτών και του ελεγχόμενου.

Τα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης είναι μια σύγχρονη προοπτική για την διασφάλιση διαφανούς και αποτελεσματικής, η οποία έχει ως σκοπό την μεγιστοποίηση της οικονομικής αξίας της επιχείρησης, προστατεύοντας ταυτόχρονα τα συμφέροντα των μετόχων αλλά και το σύνολο των χρηστών και επενδυτών.

Τέλος, θα πρέπει να γίνει συνείδηση το γεγονός ότι η επιχείρηση και η διοίκησή της θα πρέπει να είναι θετικές στο περιβάλλον ελέγχου. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, θα πρέπει τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και η επιτροπή ελέγχου να έχουν μια ορθή στάση απέναντι στον έλεγχο (εσωτερικό και εξωτερικό), καθώς επίσης και στη διαδικασία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης μέσω της ακεραιότητας και των ηθικών αξιών (business ethics).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Rezaee Z. (2009): Financial Statement Fraud: Prevention and Detection, John Wiley and Sons 2nd Edition (σελ. 6 παρ. 2, σελ. 22 παρ. 2)
2. Κάντζος Κ. (1994): Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα (σελ. 8 παρ. 3)
3. Ο' Regan P. (2006): Financial Information Analysis, 2nd Edition, John Wiley & Sons, West Sussex (σελ. 9 παρ. 2)
4. Σακέλλης Ι.Ε. (2002): Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, Αθήνα: Ε. Σακέλλη (σελ. 13 παρ. 2)
5. Ιγνατιάδης Α (2000): Χρηματοοικονομική Λογιστική, Θεσσαλονίκη, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης (σελ. 14 παρ. 4, σελ. 16 παρ. 1)
6. Γρηγοράκος Θ. (2004): Ανάλυση – Ερμηνεία του ΕΓΛΣ, Αθήνα: Σάκκουλα (σελ. 15 παρ.1, σελ. 18 παρ. 4)
7. Ναούμ Χ. (1998): Εισαγωγή στην Χρηματοοικονομική Λογιστική: ΤΕΙ Θεσσαλονίκης (σελ.18 παρ. 1)
8. Γκίνογλου Δ., Ταχυνάκης Π. και Μωυσή Σ. (2005): Γενική Χρηματοοικονομική Λογιστική, Αθήνα: Rossili (σελ. 20 παρ. 2)
9. Lendez A. M. and Korovec J.J. (1999): How to prevent and detect Financial Statement Fraud, Journal of Corporate Accounting and Finance, Vol. 11 (1): 47-54 (σελ. 21 παρ. 3)
- 10.Καζαντζής Χ. (2006): Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Business Plan, Αθήνα (σελ. 21 παρ. 4, σελ. 23 παρ. 3, σελ. 32 παρ. 1)
- 11.Ζοπουνίδης Γ. (2009): Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων, Αθήνα: Κλειδαριθμος (σελ. 21 παρ. 4)
- 12.Spathis C., Doumpos M. and Zorounidis C. (2002): Detecting Falsified Financial Statements: A Comparative Study using multicriteria and multivariate statistical techniques, The European Accounting (σελ. 22 παρ. 3)
- 13.Rockwood R.M. (2002). List of accounting Red Flags. Available at: <http://www.FocusInvestor.com> (σελ. 40 παρ. 2)
- 14.Hand J. (1989). Did Firms Undertake Debt-Equity Swaps for an Accounting Paper Profit or True Financial Gain? *The Accounting Review*, 64, pp. 587-623 (σελ. 44 παρ. 1)

15. Bierman H. (2008): Accounting and Financial lessons of Enron: A case study, World Scientific Publishing, Singapore (σελ. 49 παρ. 4)
16. Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013) "Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Αθήνα: Εκδόσεις Διπλογραφία (σελ. 49 παρ. 5, σελ. 50 παρ.3, σελ. 60 παρ.1)
17. Λουμιώτης Β. (2009): Πρακτικά θέματα εφαρμοσμένης ελεγκτικής των επιχειρήσεων, Αθήνα: Ινστιτ. Εκ. ΣΟΕΛ (σελ. 53 παρ. 1)
18. Hamilton S and Mickethwait A (2006): Greed and corporate failure: The lessons from recent disasters. New York: Palgrave MacMillan (σελ. 55 παρ.1)
19. Buchanan B. and Yang T. (2005): The benefits and costs of controlling shareholders" The rise and fall of Oarmalat, Research in International Business and Finance, The Netherlands: Elsevier, Vol 19: 27 – 52 (σε. 57 παρ. 1)
20. Clarke T. (2007): International Corporate Governance, Routledge, USA (σελ. 57 παρ. 2)
21. Wearing R. (2005): Cases in Corporate Governance, SAGE Publications Ltd, London (σελ. 58 παρ. 1)